

10/8/55
Stennis SA

gelyksoke 10/8/64

en alles.

Van die A.N.C.? --- Ja want dit is dan een ding.

Op watter stadium het SACTU al die dinge van die A.N.C. op hom geneem? --- Ek sal 'n verduideliking gee. As ek byvoorbeeld 'n assegai in my linkerhand het en in my regterhand 'n byl, en die byl word van my afgeneem, wat het ek nou in my linkerhand oor?

Wat bedoel jy daarmee? --- Byvoorbeeld in my regterhand het ek 'n byl gehad, ons sal sê dit was die A.N.C. Die is nou verban, dit is van my afgeneem, nou het ek nog die assegai in my linkerhand, dit is SACTU. Nou, ek moet dan daarmee vooruitgaan.

Bedoel jy dan sal jy met die assegai baklei? --- Dit is reg.

En as die assegai uit jou hand uit gevat gewees het sou jy dan met die byl baklei? --- Ja.

Is dit 'n manier van beskrywing van die werking van die A.N.C. en SACTU? --- Ek wil dit verduidelik, dit is nie om oorlog daarmee te maak of iemand te beseer nie, dit is vir die twee organisasies om ons bevrediging te kry.

Ja maar sou die SACTU daarna nou byvoorbeeld bewysboekies verbrand? --- Om rede hulle eers verbrand al was?

Ja. --- Om SACTU nou vooruitgaan dat hy dit weer sal verbrand?

Ja. Het jy geweet dat die A.N.C. verbranding van bewysboeke voorgestaan het? --- Ja, ingesluit SACTU ook.

Het SACTU hom vereenselwig met die verbranding van bewysboeke? --- Dit is soos hulle ooreengekom het.

Weet jy dat die A.N.C. organisasie bewysboeke in 1960 verbrand het? --- Ek weet goed.

Weet jy daarvan? --- Ja ek weet goed daarvan.

Weet jy wie die eerste bewysboek verbrand het? ---

--- Die persoon se naam is Luthuli, hy was op daardie

stadium ons hoof.

Die hoof van die A.N.C.? --- Ek wil daar ook mooi verduidelik. Soos ek Luthuli gesien het was hy die leier van altwee die organisasies, die A.N.C. en die SACTU, soos ek dit uitgemaak het, soos ek dit gesien het.

Weet jy of SACTU hom vereenselwig het met die Freedom Charter, dit is bewysstuk "D", 'n voorbeeld van die Freedom Charter. Weet jy van jou eie kennis of SACTU hom vereenselwig het met hierdie Freedom Charter? --- Albei die organisasies, die A.N.C. en SACTU het hierdie voorgestel, albei van hulle.

Ja en wat sal dit van hulle wees? --- Soos ek reeds verduidelik het aan die Hof, ek myself, as dit van my af was ek is 'n lid van die A.N.C. en terselfdertyd is ek 'n lid ook van SACTU. Dit sal moeilik vir my gewees het as die twee organisasies nie saamgestem het nie, om by albei van hulle aan te sluit.

Ja maar as daar nou 'n vergadering is en die woord SACTU word gebruik, is dit nou net 'n SACTU vergadering of 'n A.N.C. vergadering ook? --- Soos ek dit myself sien is dit albei vereenselwig, albei die organisasies, is sover dit my aangaan, een of dit nou 'n SACTU een is of aldan nie, dit is een by my.

Ja maar gaan jy so 'n vergadering 'n A.N.C. vergadering ook noem? --- Kan ek daar ook verduidelik?

Ja. --- Byvoorbeeld as ek nou 'n byeenkoms is van SACTU dan kan niks my verbied of - om dit so uit te druk - ek kan dan van enigiets praat van die A.N.C., want dit is een ding. Daaroor het baie mense nie die verskil verstaan nie, maar dit is nog een ding. Byvoorbeeld die leier van die A.N.C. en die leier van die SACTU is een persoon, hy is vir albei die organisasies.

Was daar enige rekord gehou van die lede van die SACTU? --- Die "Minutes", notule en ook die name en

adresse van die mense wat nou "members" was. Die leier moet dit hê.

Wie is nou die leier wat dit het? --- Daardie wat in die hoofkantoor is.

Johannesburg? --- Ja.

Wie het dit soontoe genseem? --- Byvoorbeeld as ons nou 'n bespreking het dan word dit op skrif gestel en dan word dit gestuur na Johannesburg.

Ja maar as persone nou aansluit by die sogenaamde SACTU, wie skryf sy naam en adres nou af? --- By die hoofkantoor of by my?

By jou, hier in Pretoria? --- Ek sal sê dit is my klerk, wat natuurlik die klerikale werk doen.

En wie was nou die besondere klerk? --- Ek wil nou mooi verduidelik: die persoon wat my skryfwerk vir my doen hier in Pretoria, is Moses Lefe. Alle persone wat aansluit word deur hom, Moses Lefe, neergeskryf en deur hom na Johannesburg gestuur, Soos byvoorbeeld SACTU het sy Streekafdeling hier in Pretoria en ek is die voorsittende beampte daar; die persoon wat die skryfwerk vir my doen, die kantoorwerk, met ander woorde is Makra Phiri. Hoeveel skrywers het ek nou?

Ja ek sien daar is meer as een? --- Dit is reg.

Nou die skryfwerk wat Mara Phiri vir jou gedoen het, waar is dit? --- Makra Phiri skryf nie die name van die lede neer nie.

Wat skryf hy neer? --- Soos byvoorbeeld die Streeksafdeling van Pretoria, ons is 9, as daar nou 'n byeenkoms is; soos byvoorbeeld die Domestic Workers' Union, hulle het ook 'n komitee, dan kom hulle oor met 'n bespreking na die Streeksafdeling, ons 9, toe. Dan bespreek ons daardie hier in Pretoria, deur die Streekafdeling, dan word dit neergeskryf deur Makra Phiri en dit word gestuur deur

hom na Johannesburg.

As 'n vergadering nou belê word, dit maak nie saak wat sy naam genoem word nie, SACTU of A.N.C. nie, jy het nou vertel dit is maar dieselfde ding, wie gee kennis van daardie vergadering? --- Byvoorbeeld daar sal 'n byeenkoms wees by die hoofkantoor dan sal daar 'n boodskap wees dat hier 'n byeenkoms sal wees; dan byvoorbeeld kan die hoofkantoor weer sê dat by hulle 'n byeenkoms sal wees, hulle sal ons in kennis stel dat by hulle 'n ooreenkoms is.

Hoe word julle in kennis gestel van hierdie byeenkomste? --- Byvoorbeeld die klerk van hoofkantoor, dit is sy plig om my skrywer in kennis te stel per brief.

As hy so 'n brief ontvang wat doen hy dan om 'n byeenkoms bymekaar te roep in Pretoria? --- Dan bring hy daardie brief na my toe. Dan stel ek die lede in kennis dat ons moet reël vir 'n byeenkoms, dat ons bymekaar moet kom Byvoorbeeld ek myself of ek stuur een van my mense want ek weet waar hulle almal bly en dan word hulle in kennis gestel dat daar 'n byeenkoms sal wees daar en daar en wanneer en wanneer.

Mondelings? --- Mondelings, van my af mondelings na hulle. Daar het op 'n stadium gebeur dat die mense, die Polisie met ander woorde, beslag gelê het op die briewe wat van die hoofkantoor af na ons kom. Toe het ons gesien dit sal die beste wees om mondelings die dinge te doen en nie meer per brief, om rede die briewe gevind was.

En waar in Pretoria was die vergaderings altyd gehou?
--- Die Streekafdeling van SACTU?

Ja. --- By my huis of by een van my mede-lede se huis.

Was al die vergaderings in verskillende lokasies gehou hier in Pretoria? --- Ja en self in die stad ook.

Ken jy bekende A.N.C. lede wat ook by SACTU aangesluit het? --- Na die A.N.C. verban is, ek het al reeds

verduidelik dat van die klein komitees - hoof ken ek nie --
maar wel van die leiers, soos byvoorbeeld van die hoofkantoor
van Johannesburg, dié ken ek, al 6 beskuldigdes voor die Hof.
Ek sal dit duidelik aan die Hof stel, die klein komitees,
byvoorbeeld as ek nou, as dit 'n byeenkoms van SACTU is
dan sien hulle my daar, dan sien hulle my weer op 'n
byeenkoms van die A.N.C. Nou hulle weet nie wat is wat
nie, daaroor sê ek ken hulle ook nie, hulle sien my dan by
dié organisasie en dan weer by die ander een.

Na die verbanning van die A.N.C.? --- Na die ver-
banning van die A.N.C. is daar baie mense weg wat gearres-
teer is; baie lede van albei organisasies het verdwyn en
hulle self versteek. Daarna as hulle nou weer terugkeer
dan kan jy hulle nie meer onthou, daardie mense, dat hulle
is so en so 'n organisasie was of so nie, want dit was al
'n geruime tyd wat hulle verdwyn het, want hulle was bang
hulls sou gearresteer word. Wat ek wel ken is die by die
hoofkantoor.

Moes lede bydraes lewer tot enige organisasie, SACTU
of A.N.C.? --- As hulle byvoorbeeld kom aansluit?

Ja. --- Vir die eerste keer as hulle wil aansluit?

Ja. --- Ek wil net vra of u vraag is by die eerste
aansluiting of by die tweede aansluiting na die A.N.C.
verban is.

Die eerste een, as 'n persoon aansluit by die A.N.C.? --
--- Ek myself, toe ek aangesluit het, het ek betaal.

Hoeveel? --- 2/6, 25 sent.

Het jy daarna maandelikse bydraes gelewer of nie? --
--- Maandeliks 1/-, 10 sent. En ook by SACT, toe ek daar
aangesluit het het ek ook weer betaal. Op daardie stadium,
daardie tyd was dit 2/1d. maar dit is nou meer, dit is nou op
jy moet nou meer betaal.

Toe jy aansluit by SACTU moes jy 2/1 elke maand betaal? --
-- - Net by die aansluit het ek 2/1 betaal.

Het jy verdere bydraes gelewer elke maand aan SACTU? --
--- 2/- per maand.

Aan SACTU? --- Ja.

Jy betaal 1/- aan A.N.C. en 2/- aan SACTU elke maand wat word van daardie geld? --- Sover ek weet, bewysstuk "D", daardie gelde word gebruik om bewysstuk "D" te druk, en ook om stencils te koop en ook om die nodige dokumente te betaal as ons die mense in kennis stel, en byvoorbeeld as ek nou die geld neem vanaf Pretoria na Johannesburg, kan ek van daardie geld gebruik vir my reiskaartjie. Byvoorbeeld as ek nou Johannesburg toe gaan en ek ry op my eie, in Johannesburg vat hulle die kaartjie nommer van my en die bedrag wat ek dan betaal het word aan my teruggegee.

Maak dit saak of dit dan SACTU of A.N.C. kollekte is? --- Ek het nog nie so mooi geweet wat doen hulle, of hoe hulle te werk gaan met die gelde wat ingesamel word van die A.N.C. nie, maar sover dit my aangaan, sover ek dink word dit vir dieselfde doel gebruik as vir die SACTU.

Ja maar kyk ek wil weet, daar is nou geld ontvang van lede van SACTU, daar is ook geld ontvang van lede van A.N.C., was die gelde apart gehou of was dit saam in een sak gegooi? --- Dit word bymekaar gesit, maar as dit na die hoofkantoor, na Johannesburg geneem word, dan is dit op papier hoeveel daar van die organisasie en hoeveel van die ander organisasie, en dan as dit daar kom dan weet die hoofkantoor, hulle werk, hulle weet wat om met daardie geld te doen, hoeveel uit te sit, vir dit of vir dat.

Gaan al die gelde na dieselfde kantoor? --- Daar was twee kantore maar in dieselfde gebou, een onder en die een bo. Daar kan ek ook nie sê nie, want dit is die persone, ek sal maar sê ons leiers was ook van die A.N.C. en ook van die SACTU, net presies soos ek.

As 'n lid nou vir 'n maand of twee agterstallig raak met sy bydrae word hy nog beskou as 'n lid van enige van die organisasies? --- Ek as leier, dit is my plig om na hom te gaan en hom te vra "hoekom is jy agterstallig, hoekom

betaal jy nie jou bydrae wat jy moet betaal nie".

En as hy nou ophou om bydrae te betaal? --- Dit hang nou, byvoorbeeld as ek na hom toe gaan, na die persoon toe en hy sê vir my, altans ek vra hom eers "hoekom betaal jy nie jou maandelikse premies nie", dan kan hy aan my 'n verduideliking gee wat is die rede, hoekom hy dit nie gedoen het nie, daardie word dan na die hoofkantoor gestuur.

Maar as iemand nou net ophou met betaal en hy gaan gladnie meer voort nie, word hy dan nog beskou as 'n lid of nie? --- As die Hof my dit sal gun kan ek dit aan die Hof verduidelik: daar is baie mense wat van die afdeling is, baie; daar is ook baie wat bang is dat hulle sal gearresteer word deur die Polisie; ons leiers se harte is seer, maar ons dink darem nog daardie man sal darem nog kom, ons is nie kwaad vir hom nie en dit is ook nie in ons om hom weg te jaag nie, soos byvoorbeeld as hy nou nie werk nie, hy het nie geld nie, dan kan hy nie kom betaal nie.

Bly hy dan nog 'n lid? --- Ja, sover dit dan ons aangaan as leiers, as voorsittende beamptes, is hy nog 'n lid, om rede hy kan nie daardie bydrae bekostig nie.

Het jy enige bydraes ontvang van enige van die beskuldigdes voor die Hof? --- Nee.

Wat was beskuldigde No. 1 van die A.N.C. voordat hy oorgekom het na SACTU? --- Voordat hy?

Jy het gesê al die beskuldigdes voor die Hof het as A.N.C. lede oorgekom na SACTU, watter posisie het beskuldigde No. 1 by A.N.C. gehad? --- Ek het alreeds verduidelik dat beskuldigde 1 het gelde van my ontvang en na Johannesburg geneem maar toe was die Streekafdeling nog nie gestig in Pretoria nie.

Verwys jy nou na die Streekafdeling van die A.N.C.? --- Nee, SACTU.

Ek wil weet van jou of beskuldigde No. 1 enige besondere posisie by die A.N.C. beklee het? --- Hy was die voorsitter

van die A.N.C., Pretoria.

Kyk daar is lokasies soos Atteridgeville en Lady Selborne en so aan, was daar miskien onderskeie takke van die A.N.C. by elke lokasie? --- Ek dra nie sulke goeie kennis of daar wel in ander lokasies takke was nie, maar die een wat ek goed kennis van dra is die een in Lady Selborne, toe was ek onder beskuldigde No. 1, ek was in ander woorde, sy onderdaan gewees, hy was hoër as ek.

En was hy die voorsitter daar by Lady Selborne? --
--- Ja maar soos ek dit insien was hy die voorsittende beampte van al die lokasies, hier in Pretoria, want die tak by Lady Selborne se werk was om alle verrigtinge wat in Johannesburg gebeur na hulle te kry. Alle verrigtinge is gestuur vanaf Johannesburg na Lady Selborne en van Lady Selborne na Johannesburg. En die tak by Lady Selborne het alle verrigtinge weer na die ander lokasies in die dorp gestuur en ook selfs ook in die stad.

Na watter dinge verwys jy wat Lady Selborne na ander takke gestuur het? --- Byvoorbeeld as daar nou 'n groot byeenkoms gaan wees. Daar word notas uitgeskrywe en na die verskillende lokasies toe uitgestuur wat hulle sal verwittig dat op so en so 'n dag 'n byeenkoms sal wees en ook waar.

Is jy bekend met die sogenaamde Volunteer Corps? ---
--- Op daardie tyd was ek nog nie wat ek nou is nie, ek was net 'n gewone lid gewees.

Van die Volunteer Corps? --- Nee nie van die Volunteer Corps nie, van die A.N.C.

Ek vra nou van die Volunteer Corps, of jy enigiets van die Volunteer Corps weet? --- Nee, ek het net gesien maar ek weet niks van hulle af nie.

Wat het jy gesien van die Volunteer Corps? --- Ek het gesien hulle het uniforms aan.

Kyk na bewysstuk "E"? -- Dit is reg.

Dit is 'n foto van wat? --- Ek sien hierdie foto,

die persoon in die voorste ry, in die middel is beskuldigde No. 1.

En die drag wat hulle aan het, wat se soort drag is dit? --- Dit is die Volunteer uniform.

Wat ons noem die Volunteer Corps? --- Ja.

Kan jy volgens bewysstuk "E", die foto, vasstel wie die leier is van die optog daar? --- Die persone almal hier op die foto, soos hulle hier staan?

Ja, kan jy 'n leier bepaal, of daar 'n leier is? ---
--- Van die Volunteer Corps?

Ja. --- Dit is beskuldigde No. 1, die persoon in die middel in die voorste ry.

Is daar enige ander persone daar wat aan jou bekend is? --- Nee, sover ek die foto sien is net beskuldigde No. 1.

Jy sê jy het gesien van die Volunteer Corps, wat is dit wat jy gesien het van die Volunteer Corps, behalwe nou hierdie foto? --- Wil u geweet het wat hulle doen?

Waar het jy dit gesien, en wat hulle doen en wanneer was dit? --- Sover ek weet, toe ek na die byeenkomste toe gegaan het van die A.N.O., ek was toe alreeds 'n lid van die A.N.C., byvoorbeeld ons is nou by 'n byeenkoms, ons is nou almal daar bymekaar, sover ek weet is die pligte van die Volunteer Corps dat hulle rondom ons staan daar waar die byeenkoms is. Ek as lid het daar gevra "wat is die rede, hoekom staan daardie mense dan so rondom ons" dit is die Volunteer Corps nou. Byvoorbeeld as daar nou 'n persoon is onder die byeenkoms, en hy is gedrink, dan kan hy sonner daar ons verlaat en na die Polisie gaan.

Het die Volunteer Corps slegs A.N.C. vergaderings bygewoon? --- Nee, by die byeenkomste by SACTU was hulle ook gewees. As hulle ook daar kom dan het hulle nog nie uniforms aan nie maar dan weet hulle nog hulle pligte om die mense te keer as hulle byvoorbeeld gedrink is en dan uit

die gemeente uit te gaan en dan stappe teen ons te gaan doen. Dit is, sover ek weet, wat hulle pligte is.

Jy, as voorsitter van SACTU, was jy op enige stadium toegelaat as 'n spreker by A.N.C. vergaderings? --- Op daardie tyd toe die A.N.C. verban is was ek nog nie die voorsitter nie, maar ek het wel baie die byeenkomste van die A.N.C. toegespreek.

Jy as voorsitter van SACTU? --- Op daardie stadium was ek nog nie die voorsittende beampte van SACTU nie, ek was net 'n lid van SACTU, van albei, SACTU en A.N.C.

Na die verbanning van die A.N.C. daar in April 1960 hoeveel vergaderings het jy van die A.N.C. bygewoon, wat jy toegespreek het - jy as lid van SACTU, het jy nou A.N.C. vergaderings toegespreek? --- Nee hoe kon ek hy het dan toe nie bestaan nie, hy is verban.

By die vergaderings wat jy nou sê waar die Volunteer Corps was, was daar enige Polisie ook daarby? --- Ja al die plekke.

Wat jy van weet? --- Sover ek weet het ek hulle by al die plekke gesien hulle het daar gesit in die byeenkomste. By die SACTU se byeenkomste was die Polisie ook teenwoordig.

Weet jy hoekom julle nie die Polisie gevra het om die werk te doen as daar mense is wat moeilikheid maak op die vergaderings? --- Dit kan ek nie sê nie want dit is gereël deur die hoofkantoor om daardie mense te huur, ek kan nie sê wat die rede daarvoor is nie, want ek was self nie een van hulle gewes nie, so ek kan nie sê nie.

Weet jy iets van die sogenaamde "Ban on Potatoes", bewysstuk "I"? --- Ja ek sien dit, ek onthou dit.

Wat dink jy van die "Ban on Potatoes"? --- Wel dit staan hier dat ertappels nie geëet word nie.

Deur wie is die verbod voorgestel? --- Wil u weet deur watter kantoor is hierdie bewysstuk gedoen?

Het die SACTU iets te doen gehad met die "Ban on Potatoes"? --- Ek was 'n lid van albei maar daardie tyd

het ek nie ertappels geëet nie.

Ja maar weet jy of daar 'n aparte kantoor was, dat die SACTU se aparte kantoor miskien gesê het die bewysstuk moet gedruk word? --- Ek vra of ek in hierdie verband ook 'n verduideliking kan gee aan die Hof?

Ja. --- Toe die papier nou te voorskyn gekom het, dis bewysstuk "J", dit is reeds toe dat die leiers dinge gehoor het, die mense het gekla, hulle is nie tevrede nie, hulle het gekla, hulle het gesê hulle kinders word gevang vir paste dan kom hulle hier na die Bantoe-kommissaris, dan word hulle hiervandaan, na hulle gevonnissen is, gestuur Bethal toe, Brits toe ens. en daar gaan werk hulle vir ertappels. 'n Familielid van my is ook op die manier behandel, hy is ook verkoop; toe is daar ondersoek ingestel hoe word daar gewerk met hierdie ertappel besigheid. Daar is toe ondersoek ingestel en gevind dat dit baie sleg gaan met die kinders van ons, daar is voormanne en hulle behandel die kinders baie sleg, toe is die bewysstuk "J" deur ons hoofkantoor gedruk om dit te adverteer en dan na die owerhede te gaan en dit voor die owerhede te gaan voorlê hoe die kinders behandel word. Sover dit in my kennis strek is hierdie uitgereik deur die A.N.C. maar toe is dit nog maar dieselfde as die SACTU want dit is een ding. En daarna is baie Blankes Howe toe gebring en gewaarsku vir die behandeling wat hulle op ons kinders toedien.

Watter Drukkers het hierdie bewysstuk "J" uitgereik? ---
--- Hierdie is behartig deur die A.N.C.

Het hulle 'n drukkery op hulle eie? --- Ja die tikmasjiene.

En die sogenaamde SACTU, het hulle 'n aparte drukkery gehad of nie? --- Ja hulle het dit ook, hulle kan ook dieselfde as die bewysstuk "J" nou voor die Hof, kan hulle ook druk.

Met ander masjiene as wat die A.N.C. het? --- Elke

masjien kan gebruik word, vir drukwerk wat benodig word.

Het jy iemand met die naam van Morris Matsomele geken? --- Ek ken hom.

Was hy 'n lid van SACTU gewees? --- Sover as my kennis strek was hy ook 'n lid by die Hospitaal-afdeling.

Is dit 'n onder-komitee? --- Ek kan nie sê nie maar sover ek weet was hy 'n lid en hy het ook die kaartjie gehad.

Van wanneer tot wanneer was hy lid? --- Ek kan nie sê nie, sover ek kan sê kan hy heel moontlik nou nog 'n lid wees.

Weet jy wanneer hy aangesluit het? --- Nee.

Beskuldigde No. 5, was hy 'n lid van SACTU? --- Ja, as ek nie verkeerd is nie, van die Shops and Offices.

Weet jy of hy gearresteer was in die noodtoestand van 1960? --- Ja gearresteer en opgesluit in 1960.

En na sy arrestasie het hy nog voortgegaan om lid te bly van SACTU? --- Na die arrestasie, 1960?

Ja. --- Ja daarna het ek nog gesien hy is 'n lid.

Weet jy tot wanneer hy lid gebly het? --- Ek kan nie sê nie want ek het hom gevra hoekom kom hy nie sy maandelikse paalemente betaal soos dit behoort te wees nie.

Wanneer het jy hom dit gevra? --- Ek is nie so baie seker meer nie of dit in die begin - soos die getuie sê ploegtyd - nou dit is die begin van 1961 of 1962.

Wanneer laaste het hy 'n bydrae gelewer? --- Ek het alreeds verduidelik dat die komitees verskillende komitees is.

Weet jy tot wanneer hy bydraes gelewer het? --- Dit moet ongeveer die begin van 1962 wees.

Beskuldigde No. 6, was hy 'n lid van die SACTU gewees? --- Ek kan nie met sekerheid sê nie.

As hy 'n lid was sou jy enige rekord daarvan gehad het dat hy vergaderings bygewoon het of komitees? --- Ek het hom op verskeie byeenkomste van ons gesien, maar dit is

nou verskillende klein komitees en ek kan nie sê aan watter komitee of hoe nie.

Waar en wanneer was dit gewees? --- Dit was by Eastwood en dit was 'n byeenkoms wat ek bymekaar geroep het.

Wanneer was dit gewees? --- Ek kan nie meer so goed onthou nie maar dit was min of meer die tyd toe daar gepraat is in die Parlement van die Sabotasie. Toe het ons nou bang geword vir die dinge.

Is dit nou hierdie jaar of verlede jaar? --- Ek kan nie met sekerheid sê of dit vanjaar is of laasjaar nie.

Weet jy of dit voor laasjaar was? --- Ek sal sê as dit 1962 was dan was dit daar teen die einde van 1962.

Hoe het dit gekom dat beskuldigde No. 6 daar was? ---
--- By die byeenkoms?

Ja. --- Sover ek weet was hy 'n lid van ons grootkoppe, daaroor het ek hom daar gesien, hy het maar soontoe gekom.

Maar was hy in kennis gestel of hoe het hy geweet van die vergadering? --- Ek het hierdie, dit is bewysstuk "J" die dokumente, pamflette, het ek uitgestuur en die byeenkoms gereël.

Maar die bewysstuk "J" is 'n kennisgewing "Ban on Potatoes"? --- Ja, nie bewysstuk "J" nie maar 'n soortgelyke gedrukte dokument, is uitgestuur en gereël dat daar 'n byeenkoms sal wees.

Wat het die dokument gesê wat julle uitgestuur het? --- Ek kan nie meer so goed onthou nie, maar wat ek wel onthou is, ek het gesê "Medewerkers, daar sal 'n byeenkoms wees, kom laat ons die dinge kan bespreek wat daar in die Parlement aangaan. Al die mense kan hoor wat aangaan.

Wie het die kennisgewing gedruk? --- My klerk het dit gedruk by my kantoor hier in Marabastad. Ons het 'n masjien in Prinsloostraat gaan kry om dit vir ons af te rol. Dit was in die kantoor van die Liberale Party.

Wie was die persoon wat dit aan julle verstrek het, die

masjien? --- Ek weet nie of die Hof my sal toelaat om die persoon se naam te gee nie.

Ja? --- Miss Haine.

Is dit mevr. Haine? --- Ja. Dit sê ek op my verantwoordelikheid.

Weet jy dat sy onlangs beperk is? --- Ek weet ja.

DEUR HOF: Hoekom sê jy dit is jou verantwoordelikheid as jy haar naam noem - jy het eers verlof gevra om haar naam te noem, toe sê jy "dit is my verantwoordelikheid dat ek haar naam noem"? --- Dit is reg, die Hof het toe ingestem, ek het toe die naam gegee; toe het ek bedoel dat die dokumente wat toe gedruk is, deur my laat druk is om die byenkoms wat ek gereël het, die mense dit van my hoor.

ETENSUUR VERDAGING.

HOF HERVAT:

GETUIE NOG ONDER EED:

ONDERVRAGING DEUR AANKLAER (Voortgesit): Hoekom het jy na mevr. Haine gegaan om die gedrukte goed te kry daar? ---
--- Om rede ons hier in Pretoria in ons kantore nie so 'n masjien gehad het nie.

Hoe het jy geweet dat sy 'n masjien het? --- Ek het daar verbygegaan en ek het hom daar gesien.

Het die Liberale Party enige samewerking gehad met SACTU of A.N.C.? --- Sekere soorte werk het ons saam gewerk ja.

In watter opsig het die Liberale Party dan saam met julle gewerk? --- By help van gelde en administrasie.

Wat van die gelde? --- Soos byvoorbeeld ons leiers gearresteer is soos nou dan word daar hulp verleen.

Wie voorsien dan die fondse? --- By die Liberale Party.

Gee die Liberale Party ook finansiële bystand vir sulke dinge? --- Ja daar word ons hulp verleen deur hulle want deur die swaarkry van ons en so aan.

Weet jy ook iets van die "Stay-at-home" beweging hier in Pretoria? --- Daar is 'n hele paar van die "Stay-at-home" watter een bedoel u?

Wanneer was die eerste Stay-at-home gewees? --- Ek kan nie meer so baie goed onthou nie maar sover ek kan onthou is dit die tyd met die staking van die busse.

Watter jaar was dit? --- -- 1957.

Weet jy wanneer die Republiek tot stand gekom het? -- --- Ek is nie baie seker of dit 1961 of 1962 is nie maar ek weet dit was die einde Mei.

Ja Mei 1961. Was daar toe enige beweging van Stay-at-home tussen julle toe gewees? --- Toe het ek gesien toe ek opgesluit was in die tronk, Pretoria tronk vir 12 dae.

Wat het jy gesien van die Stay-at-home? --- Ek bedoel ek het niks daar gesien nie, ek was toegesluit.

Die Sabotage Bill van 1962 het dit enige uitwerking gehad op SACTU? --- Bedoel u wat het hy daar "interfere" met SACTU?

Ja het dit enige invloed op SACTU gehad? --- Ek het alreeds aan die Hof verduidelik dat die twee organisasies vir een doel is.

Hierdie een organisasie wat jy sê wat nou een is, het die Sabotage Bill enige invloed daarop gehad? --- Meen u in verband met die organisasie SACTU?

In verband met die organisasie SACTU of A.N.C. wat ookal? --- Ek sal sê hy het ons gepla, oor die algemeen.

Ja maar het dit teweeggebring dat julle lede verminder word of vermeerder word? --- Dit het baie mense laat die organisasie verminder, hulle het sommer weggeraak, verdwyn.

En weet jy van die Mandele-verhoor in Oktober 1962, Nelson Mandele, was hy aan jou bekend? --- Toe hy in die Hof was of wat?

Ja, toe hy hier in Pretoria in die Hof was? --- Ja? Nelson Mandele, was hy aan jou bekend? --- Ja hy

Jan 8th. Meeting

is 'n groot man, ek ken hom.

Van watter organisasie? --- Ek sal sê SACTU. NB

Die Mandele-verhoor, het dit enige invloed op SACTU beweging gehad? --- Ja.

Weet jy dat Poqo's, sogenaamde Poqo's, in 1963 gearresteer was in Pretoria? --- Ek het dit in die koerante gesien ja.

Het dit enige uitwerking op julle organisasie gehad? --- Ek kan nie sê vir andere nie maar myself, het ek nie saamgestem, was ek nie tevrede op die manier wat hulle sou gewerk het nie, die Poqo.

Het Poqo enige verband gehad met die A.N.C. of SACTU? --- Nee.

Was jy populêr onder die lede van die SACTU of het hulle nie van jou gehou nie? --- Ek sal sê ek was 'n persoon, hulle het baie van my gehou want ek het daar my bes probeer vir hulle.

Sou jy sê jy het 'n groot aanhang gehad onder hulle of net tot 'n minder mate? --- Ek sal sê ek was hoog in tel by hulle.

Ken jy vir Petrus Matuang? --- Ja.

Onthou jy kort voor Mandele gearresteer was dat hy na jou gekom het, dis daar in Augustus 1962? --- Ja. (2)

En hy het toe 'n sekere rapport aan jou gemaak? --- Ja.

As gevolg van die rapport het jy die eersvolgende Saterdagmiddag na 'n plek te Skinnerstraat in Pretoria gegaan? --- Hy het my die plek gaan uitwys.

Watter plek was dit gewees? --- Dit is net as jy Paul Krugerstraat oorgaan, daar is 'n opening daar, 'n kaal erf, ons was daar.

Wie het almal daar bymekaar gekom? --- Toe ek daar gekom het, die persone wat ek daar gevind het is vier van die beskuldigdes wat hier nou in die Hof is.

Noem die nommers? --- No. (2), (3), (4) en (6).

Het jy met hulle gepraat, hoekom dat julle nou daar is? --- Ja ons het toe daar gaan sit.

Was daar stoele? --- Nee, daar was nie stoele nie ons het op die grond gesit.

Hoeveel was julle altesaam, behalwe die 4 beskuldigdes?
--- Wat ek kan onthou is Matuang en Lefe - ek dink dit is al daardie.

Jy natuurlik ingesluit? --- Ja ek.

Was daar enige persone wat toesprake gelewer het daar? --- Ja, Nchabaleng, beskuldigde No. 3 het daar gepraat.

Wat het hy gepraat? --- Ons het daar gepraat oor die dinge van die 90-dae - ek is jammer Edelagbare, dit is van sabotasioe wat ons daar gepraat het.

Vertel ons eers wat het beskuldigde No. 3 gepraat daar? --- No. 3 het gesê "ons het nou vandag hier bymekaar gekom en ons sal praat oor die dinge van SACTU waarvan ek ook nou die hoogste is onder hulle".

Het hy verwys na hom wat die hoogste is, of na wie het hy verwys? --- Nee, na my, as die hoogste. Ek het ook terug geantwoord.

Wat het hy nou alles gepraat? --- Die dinge wat ons dinge van ons wou graag gehad het, soos byvoorbeeld die bevrediging van beter behandeling ens. nou nie meer ons kan vooruit laat gaan nie omrede die Sabotasioe besigheid wat gebeur het dit nou heeltemal teruggooi. En ook om rede ons leiers ook verban is en ons nou in die donker sit, ons kan nou niks doen nie. Ons het daardie dinge daar gepraat.

En was daar 'n komitee gekies of was julle nou beskou as 'n komitee wat daar was? --- Ons was self as 'n komitee daar gewees.

Het jy vir Nchabeleng gevra wat se soort komitee dit is, beskuldigde No. 3? --- Ek het hom gevra.

Wat sê hy toe? --- Hy het toe gesê dat ons nou iets anders moet vorm om ons dinge wat ons graag wil hê en begeer en regmaak, kan probeer vooruit kry, dat ons dit kan regkry. En ook dat die organisasie SACTU nie verbode

is deur die Staat nie, dat dit nog bestaan en dit ook nie onwettig is nie. En ook dat ons met die hoofkantoor van ons in verbinding moet tree dat daar pamflette moet uitgestuur kom na Pretoria waar ons kan reël waar ons dan 'n publieke byeenkoms kan hê.

Maar het hy vir jou gesê wat is dit wat julle nou vorm daar, wat se komitee? --- Terwyl ons nou daar sit, ons is nou almal manne van die Kongresse, ons bespreek dinge wat ons nou daar kan oor dink.

Ja maar wie het gesê julle is nou manne van die Kongres? --- Ek kan nie meer so goed onthou wie die persoon was wat daar die praatwerk gedoen het, of dit een van my medemenses is, van die beskuldigdes, kan ek nie sê nie, ek kan nie meer onthou nie.

Weet jy van die Congress Alliance? --- Sover ek weet daarvan af is dit nou manne soos ek wat ook ons reg en regverdigheid wil hê.

Ja maar ek wil net weet of hierdie Congress wat daar genoem was, of dit die Congress Alliance was en of dit 'n ander soort Congress was? --- Dit was 'n Congress Alliance wat ons daar gehou het.

Hoe het jy dit geweet? --- Het ek geweet dat as daardie byeenkoms 'n Sactu byeenkoms sou gewees het dan sou ek die persoon gewees het wat daardie byeenkoms sou gereël het.

As jy dit gereël het sou dit 'n SACTU vergadering gewees het? --- Dan sou daar nie een gewees het nie as ek dit nie bymekaar geroep het nie.

Bedoel jy daarmee dit was nie 'n SACTU vergadering nie of wat bedoel jy daarmee? --- Dit was 'n byeenkoms vir Congress Alliance.

Nie 'n SACTU nie? --- Nie 'n SACTU nie.

Hoe het dit toe gekom dat dit Congress Alliance is? --- Daar sal ek nie weet nie.

Weet jy wie die naam uitgedink het? --- Dit was al

'n tydjie wat ek daardie naam ken.

Hoe lank het jy die naam geken voor hierdie dag? --
--- Nog voordat die African Congress verban is was daardie naam al in bespreking gewees, voor dit onwettig verklaar is het ek al daardie naam gehoor.

Weet jy hoekom dat die naam Congress Alliance bespreek was? --- Sover as ek dit verstaan by myself is dit om saam te werk vir ons regte en geregtigheid as van die A.N.C. dan is dit vir ons ook min of meer dieselfde as wat ons werk vir ons regte.

Vir dieselfde dinge as wat die A.N.C. voor gestaan het?
--- Ja soos ons dit nou gevat het, is dit min of meer dieselfde as die A.N.C.

Was dit ook vir die vryheid van die Bantoes? --- Ja.
Sou die lede van die destydse A.N.C. enige belang in hierdie Congress Alliance gehad het? --- Wel soos ek dit gevat het sou ek sê hulle ook, die andere.

Ja maar die lede van die A.N.C. op 'n stadium toe die A.N.C. nou verban is, sou daardie lede outomaties lede geword het van die Congress Alliance? --- Ek het alreeds aan die Hof verduidelik dit is een ding, alles stel in beter voorwaardes en dit vir die Bantoe bevolking.

So die A.N.C. en die Congress Alliance is een ding?
--- Ja en SACTU ook.

Maar die Congress Alliance sou dit ook nie besluit het oor sekere regte van Indiërs en Kleurlinge nie? --- Blankes ingesluit ook.

Het beskuldigde No. 3 vir jou gesê hoekom jy ook nou gekies word op hierdie Komitee? --- Ja want hy het vir my geken as 'n man wat my bes probeer het vir meer voorregte.

Sou daar ook fondse ingesamel word in hierdie Congress Alliance? --- Ja as daar geld kon verkry geword het sou dit welkom gewees het.

Wie moes daardie invordering gedoen het en wat was die bedrag? -- Die bedrag was 25 sent maar dit was maar baie

swaar gewees om die gelde ingevorder te kry want die lede het baie uitmekaar gegaan, en dieselfde soos met SACTU, die lede het net so uitmekaar gegaan.

Moes daar 25 sent per maand betaal gewees het deur persone? --- Dit was verkieslik dat hulle maandelikse bedrae van 2/6 betaal het.

As persone bydraes lewer word daar 'n kwitansie aan hulle uitgereik? --- Aan die persoon self word nie 'n kwitansie uitgereik nie maar dit word wel by naam neergeskryf dat hy betaal het.

Ek wil hê jy moet kyk na 'n boekie, bewysstuk "P"? --- Dit is 'n boekie van Congress Alliance.

Wat se boekie is dit van Congress Alliance? --- Die boekie bewysstuk "P", ons het besluit om dit so te laat doen, die persone wat ons die bedrag betaal hulle kan sien dat ons hulle nie bedrieg nie en hulle geld van hulle vat sonder dat dit net mondelings gebeur nie, hulle moet sien daar is bewys, maar dit is nie elke maand nie, hierdie het net uitgekom deur hulp te vra.

Die bedrag wat op die teenblad van die boekie verskyn? --- Dis 10 sent, dit is wat daar geskryf is.

Ek wil hê jy moet kyk na die handskrif in die boekie is dit aan jou bekend? --- Hier is verskillende handskrifte op hierdie bewysstuk.

Is daar enige persoon se handskrif wat jy in hierdie boekie ken? --- Nee.

En die eerste naam wat daar op die eerste blaadjie verskyn? --- Ek dink dit is Petrus Nchabaleng want daar staan P. Nchabaleng. Ek is nie seker of dit hierdie een is nie.

Behalwe die algemene gepraat by die byeenkoms, was dit slegs beskuldigde No. 3 wat toesprake daar gehou het? --- Ons

almal het daar gepraat want ons almal was by die byeenkoms, as byvoorbeeld een praat dan antwoord die ander een hom en so het dit aangegaan.

Was enige doelstellings en oogmerke van die verbande A.N.C. daar bespreek by die byeenkoms? --- Ja hy is daar ook bespreek en ook by SACTU.

Was daar enigsins gepraat van oorlog by hierdie vergadering? --- Nee.

Was daar miskien gepraat van soldate? --- Nee.

Was daar gepraat dat die Regering nie Vryheid wil gee aan mense nie? --- Ja daardie ooreenkoms was daaroor gepraat, daardie byeenkoms wat ons daar gehad het, dit was reeds die doel wat ons daar oor gepraat het dat ons nie die voorregte gekry het nie. Ek self het ook gepraat.

Behalwe jy, weet jy of enige van die beskuldigdes daarvan gepraat het? --- Ek sal sê almal van ons het oor daardie ding gepraat.

Was daar enige voorstelle gemaak in verband met hoe die vryheid sou kom indien die Regering dit nie wil gee nie? --- Ja ons het dit daar besluit om dit oor te dra aan ons leiers by die hoofkantoor en hulle dan, op hulle beurt, sal dit weer oordra aan die Minister.

Was daar toe bekende leiers in die Congress Alliance gewees? --- By die hoofkantoor?

Nee op enige plek, hier in Pretoria? --- In Pretoria, was ek self een.

Behalwe jy was daar enige ander bekende leiers gewees? --- Nee.

DEUR DIE HOF: Aan watter leiers het julle dan oorgedra, aan watter leiers sou julle hierdie versoek oorgedra het?

--- Na ons leiers in Johannesburg, daar na die hoofkantoor.

Watter kantoor? --- Van SACTU.

Was daar 'n besondere persoon wat as voorsitter opgetree het by die vergadering? --- Beskuldigde No. 3 was die voorsitter.

NIB

Was daar aangedui as daar geld gekollekteer word in watter naam die geld gekollekteer moet word? --- Wat ons dan sou verrig het met die geld?

As jy nou na 'n man toe gaan dan sê jy vir hom jy kollekteer vir jou skool? --- Ek myself, gelde wat ek gekollekteer het, het ek vir die persone gesê dit is vir ons mense wat hulle gestuur het na Robbin Eiland en na ander plekke, en ook vir diewat in die tronk is.

Watter mense van jou was toe in Robbin Eiland gewees? --- Wanneer bedoel u nou want daar is al van die leiers gestuur, van ons voorsitters gestuur na Robbin Eiland.

Ja maar jy sê jy het vir die mense gesê jy kollekteer vir die mense by Robbin Eiland, wat se mense was dit? -- --- Wat ek kan onthou is Robert Sobukwe en kapteine nog hier van Mangato, andere is na Kaapstad toe geneem, party hier in Hammanskraal.

Die mense wat op Robbin Eiland was, was hulle in die gevangenis daar? --- Ja dit is wat gearresteer was.

Was Robert Sobukwe 'n P.A.C. lid? --- Ja.

Hoe sou jou fondse vir hom behulpsaam gewees het terwyl hy in die gevangenis sit daar? --- Die gelde word na ons hoofkantoor gestuur dan word dit gebruik - die hofkantoor besluit om daardie geld te gebruik vir die kindertjies en die weduwees wat agtergebly het.

Daar op die vergadering, was daar aangedui as julle uitgaan om te kollekteer of julle sekere mense se name moet noem of vergaderings se name moet noem? --- Die leiers, soos ek nou, gaan kollekteer, dan weet ek vir wie en vir wat ek gaan kollekteer.

Antwoord net vir my ja of nee. Daar op die vergadering toe daar gesê is daar moet nou gekollekteer word, was daar gesê "Kyk as jy kollekteer dan noem jy die Congress Alliance se naam of enige ander naam? --- Congress Alliance moet die naam gebruik word waarvoor kollekte gesoek word.

En was daar aangedui, as die mense nie die naam ken nie of hulle 'n ander naam moet gebruik? -- Ek kan nie sê die ander hoe hulle gekollekteer het; sover as ek gekollekteer het, het ek die naam gebruik van Congress Alliance.

Terwyl daar gekollekteer is vir Congress Alliance, was daar gekollekteer vir SACTU ook of nie? -- Alle gelde wat gekollekteer word gaan na Congress Alliance.

Kon julle wat die komitee van Congress Alliance daar gevorm het ook gaan kollekteer vir SACTU? -- Ja, want dit is een ding, Congress Alliance en SACTU is een ding.

En moes julle verslag doen oor wat julle vordering is in verband met insamelings van Congress Alliance? -- Na ons gekollekteer het was dit na hoofkantoor gestuur en hoofkantoor werk verder daarmee.

Het julle mondelings verslag gedoen aan iemand? -- Na die kollekteer het ons almal bymekaar gekom en dan word die geld saamgebring en aan die tesourier oorhandig.

Hoe laat het die vergadering die dag daar begin? -- -- Dit was op 'n Saterdag. Die Bantoewoord wat gebruik word is Muriti. Ek kan net verduidelik dit is van ongeveer eenuur die middag tot ongeveer sonder.

Hoe lank het die vergadering geduur? -- Die vergadering het nie lank geduur nie.

Ongeveer hoe lank? -- Dit is moeilik om die tyd te sê, maar ek kan daar behulpsaam wees, dit sal omtrent wees as 'n persoon nou hiervandaan wees tot by die stasie, so lank.

Weet jy hoe lank neem dit 'n persoon om hiervandaan, van die Landdroshof na die stasie te stap? -- Ek kan nie sê nie.

Voordat julle uitmekaar gegaan het was daar gesê wanneer julle weer sal bymekaar kom? -- Ja.

Wie het gesê dat daar sal 'n volgende vergadering wees? -- Ek het gevra wanneer gaan ons nou weer bymekaar kom.

Ja en toe? -- Ons het toe daar geredeneer want party is werksmense, maar op die ou end het ons toe ooreengekom om op 'n Saterdag weer byeen te kom. (3)

Die opvolgende Saterdag of 'n ander Saterdag? -- Ek dink die tweede Saterdag.

Is dit daar besluit dat die tweede Saterdag kom julle weer op dieselfde plek bymekaar? -- Die tweede Saterdag is besluit.

En het julle toe so 'n vergadering weer gehou? -- Ja.

En op die tweede Saterdag, hoe laat het die vergadering begin? -- Ook dieselfde as die vorige vergadering.

Het dit ongeveer ook so lank geduur? -- Ja.

Wie was teenwoordig op hierdie vergadering gewees? -- Die vier beskuldigdes wat ek alreeds hulle name genoem het.

En wie nog? -- Ek, Lefe, beskuldigde no.2, no.3. Die 4 beskuldigdes wat ek genoem het.

Die vier beskuldigdes, jy en Lefe? -- En Mataung. AB

En wat se vergadering was hierdie gewees? -- Congress Alliance.

En wat was bespreek op hierdie vergadering? -- Daar is ook weer bespreek of die hoofkantore al die wete gekry het wat ons besluit het hulle moet kry, dat ons moet 'n publieke vergadering hier in Pretoria kan hou, dat die regte wat ons voor gevra het, hoor hoe dit gaan, of ons dit kan regkry.

Met die tweede vergadering, waar het jy toe gewoon? -- Ek het toe by die Langham Hotel gewerk en ek het daar geslaap.

En weet jy waar beskuldigde 2 toe gewoon het? -- Ek het geweet hy het in Lady Selborne gebly.

Hoe ver is Lady Selborne vanaf hierdie plek waar julle die vergadering gehou het, min of meer? -- Ek kan nie sê nie, ek het nog nie die distansie gevat nie, ek kan nie sê hoeveel myl dit is nie.

En beskuldigde no.3, wa het hy toe gebly? -- Hy het in Pelindaba gebly.

Dit is Atteridgeville lokasie? -- Ja.

En beskuldigde no.4? -- Hy ook.

Beskuldigde no.6? -- Hy het gebly te Vlakfontein.

Moes al die lokasies verteenwoordig word op hierdie Congress Alliance vergadering? -- Moet hulle weet van die Congress Alliance?

Nee, ek wil weet of die komitee van Congress Alliance wat tot stand gekom het, of hy verteenwoordigers moes gehad het van elke lokasie in Pretoria? -- Dit is reg ja, daar was.

En het jy op enige stadium met enige van hierdie verteenwoordigers op hierdie vergadering gepraat in verband met militêre opleiding? -- Daar is niks gepraat van enige opleiding vir oorlog of iets nie.

En het jy miskien op daardie tyd kennis gedra dat persone gesoek word om militêre opleiding te ondergaan buite die land? -- Ek het gesien in die koerante dat mense uitgaan om te gaan leer, die het ek gesien.

Maar behalwe wat jy in die koerant gesien het, het hy kennis gedra dat enige organisasie wat bestaan uit Bantoes persone probeer bekom vir militêre opleiding? -- Ek het daarvan gehoor, as ek so rondgaan het ek sulke dinge gehoor dat daar mense gesoek word om weg te stuur te word om geleer te word.

Het die Congress Alliance enige belang gestel in hierdie? -- Ek kan nie so goed onthou nie, sover dit my aangaan, ja.

Hoekom sê jy die Congress Alliance het nie belanggestel in die skema nie? -- Om rede die Staat ons toelaat om ook hier te leer vir soldate, op die manier soos die Blankes opgelei word.

Wie van Congress Alliance het vir jou vertel dat Congress Alliance stel belang in die skema om soldate

NB

op te lei? -- By die SACTU organisasie as ons nou byvoorbeeld bymekaar kom dan sien ons dit is verkeerd dat die persone, die volonteers wat hulle van praat, hulle trek hulle uniforms uit, maar hulle werk is tog om te help om ons regte en alle dinge verbeter te kry. Dan sover dit my aangaan dan moet SACTU ook mense soek soos daardie volonteers.

Ja, maar was daar nou deur enige van die verteenwoordigers van Congress Alliance of SACTU gesê daar moet nou soldate opgelei word? -- Ek het gehoor hulle praat daarvan dat die tyd kom aan dat daar sal moet mense gesoek word om opgelei te word as soldate.

Wie het so gese? -- Ons, as ons by die byeenkomste kom.

En weet jy hoekom het julle toe daar gesê die tyd kom aan, julle het soldate nodig? -- Dat ons kan sien ons leier, en ons koerante word ook nie meer gepubliseer nie, dit is nou die donker.

Wat moes die soldate vir die Congress Alliance gedoen het? -- Die het ons nog nie gehoor nie, dit was bespreek deur die hoofkantoor. Maar ons het wel die boodskap gekry, die tyd wat nog kom, dan sal daar soldate gesoek word. As ons leiers by die hoofkantoor met die Regering in verbinding getree het en hulle stem nie in nie, of daar is nie 'n ander uitweg nie, dan sal daar soldate gesoek word.

En wat moes die soldate dan doen? -- Om te veg.

Teen wie? -- Met die Staat.

Was jy nou hart en siel in hierdie Congress Alliance? -- Ja, hy is nog in my hart, dieselfde as SACTU ook.

Toe julle nou by hierdie vergadering uiteengegaan het, was daar aangedui of daar 'n volgende vergadering sal wees? -- Daar is daarvan gepraat, maar ek het nie gegaan nie, want ek was op diens.

En na die vergadering het jy vir beskuldigde no.3 weer gesien? -- Op watter vergadering?

Hierdie vergadering, die tweede een wat julle nou gehou het? -- Ja, ek het hom op verskillende geleenthede gesien hier in die dorp.

Daarna, was jy te Vlakfontein waar daar 'n bakleiery ⁽⁴⁾ tussen Bantoe vrouens was? -- Ek is saam met hom soon toe.

Saam met wie? -- Beskuldigde 3.

Hoe het dit gekom dat jy saam met beskuldigde no.3 gegaan het? -- By die tweede byeenkoms wat ons was, het beskuldigde no.6 ons daar gesê dat daar moeilikheid is in Vlakfontein; die leiers het no.6 gevang. Dit het toe nie goed gegaan nie daar in Vlakfontein nie, dit het uitgelek.

Watter leiers is gevang? -- Beskuldigde 6.

En hoekom is hy gevang? -- ~~Ek is nie seker~~ nou nie waarvoor hy gevang was nie. Toe is ek en beskuldigde no.3 Nchabaleng, soon toe om te gaan ondersoek instel.

Hoe lank na die tweede vergadering het julle gegaan? -- 'n Paar dae daarna.

Waarmee het julle na Vlakfontein gegaan? -- Ons het hier vandaan af gegaan tot in Prinsloostraat en daar 'n huurmotor geneem.

Vanaf Prinsloostraat per huurmotor na Vlakfonteinlokasie in Pretoria? -- Ja.

Wie het betaal vir die huurmotor? -- Elk vir homself.

Waar het die geld vandaan gekom? -- My geld wat in my sak was.

Was dit julle persoonlike geld? -- My eiendom.

En het julle ondersoek enige iets aan die lig gebring te Vlakfontein? -- Ons het daar gekom, daar was heelwat mense saamgedrom.

Waar te Vlakfontein was die samedromming? -- Ek ken Vlakfontein nie goed nie, en dit was ook al in die aand, dit

was ook al in die aand, dit was laat. Ek is eers agtuur die aand van diens af van die hotel af.

Waar die samedromming was, was dit somer daar in die straat by privaat wonings of by 'n spesifiek plek? -- Daar by 'n huis.

En het jy bekende persone daar teëgekóm? -- Ek het no.6 en Mataung daar erken; dit is wat ek daar erken het.

Weet jy wat beskuldigde no.6 en Mataung daar gemaak het? -- Daar waar die mense saamgedrom het, toe ons daar arriveer, daar wou ons uitvind wie sal op daardie stadium dan die voorsitter wees om hierdie ding wat nou hier aan die gang is reg te sien.

Was daar 'n voorsitter aangestel? -- Ja, ons het ooreengekom dat dit no.3 sou wees.

En het julle toe samesprekings gehou daar op 'n komitee? -- Ja, ons het toe bespreek om hierdie besigheid reg te maak wat daar gebeur het.

Wat se moeilikheid was daar? -- Daar was moeilikheid met geldsake.

Wie het moeilikheid oor geldsake veroorsaak? -- Die Vroue Federasie.

Is dit die Federation of South African Women? -- Ja.

Was hulle betrokke in die moeilikheid? -- Dit is hulle wat betrokke was in die moeilikheid.

En was daar 'n besondere persoon wat geld gevat het? -- Ja, daar was een wat geld, wat geld daar gevat het en nie mooi daarmee gewerk soos daar moet mee gewerk word.

Wie was dit gewees? -- Ek is nie meer seker wie hulle is nie, maar dit was twee klerklike vroue gewees.

Die Federation of South African Women is dit dieselfde organisasie as die ou Womens' League of the A.N.C.? -- Hulle het saam gewerk.

Het die ander organisasie ook nog bestaan? -- Watter een?

The Womens' League of the A.N.C.? -- Ek kan nie meer so goed onthou nie.

Maar wat het die Congress of Alliance met hierdie moeilikheid te doen gehad, The Federation of South African Women? -- Ek sal verduidelik. Kyk, ons, enige organisasie of iets hier in Pretoria, is ons die leiers daarvan, ons moet daardie dinge reg sien.

Toe hierdie vergaderings van die Congress of Alliance plaasgevind het, het SACTU nog kantore in Pretoria gehad? -- Ons het nog.

En is die probleem toe opgelos by hierdie vergadering wat aangestel is? -- Nee, ons kon dit nie opgelos kry nie.

Is julle toe weer uitmekaar uit daar? -- Dit is toe oorgedra na ons hoofkantoor toe dat hy dit moet bespreek.

Was dit by 'n latere geleentheid opgelos of weet jy nie? -- Ja, ek het verstaan dat dit opgelos was.

Nou, gedurende Maart hierdie jaar, 1963, was jy by die huis van beskuldigde no.2? -- Ons het vir mekaar gaan kuier, hy na my huis toe en ek na sy huis toe.

Dit is wat ek wil weet, of jy gedurende Maart hierdie jaar op 'n sekere dag by sy huis was? -- Ek het reeds aan die hof verduidelik dat ons vir mekaar gaan kuier, hy vir my en ek vir hom.

Was jy op 'n dag in Maart 1963 by sy huis waar Morris Matsomela ook daar was? -- Ek en beskuldigde no.2 het Morris Matsomela in die straat ontmoet.

Is julle toe saam na sy huis toe? -- Ja.

Is hy vir 'n besondere rede saam met julle daarheen? -- Sover ek weet het hy maar ook soon toe gegaan omrede ek ook soon toe gegaan het. Ek weet nie of hy vir 'n rede gegaan het nie, maar ek het nie vir 'n rede gegaan nie.

En beskuldigde no.5, was hy die dag daar gewees? -- Nee.

OP 25 NOVEMBER 1963

TSELENG JOHN MOSOPYE v.o.e.

ONDERVRAGING DEUR AANKLAER (Voortgesit): Morris Matsomela,
was hy ook 'n komiteelid van die Congress Alliance? --
Streeklid of ander lid?

Enige soort lid van Congress Alliance? -- Nie wat
ek van weet nie.

Was hy 'n lid van enige streekkomitee wat jy van weet?
-- Net van die Trade Union.

Van SACTU? -- Ja.

Wat was hy van SACTU? -- Soos ek verduidelik het daar
by die hospitaal, 'n lid by die hospitaal.

Onthou jy dat op 'n sekere Maandag in April hierdie jaar
het enige persoon jou gevra om na die huis van Peter Mogane,
beskuldigde no.1 te gaan? -- Ek het daarna gegaan.

Het enige persoon jou gevra om daarheen te gaan? --
Ek is nie meer so baie seker nie, maar ek dink dit is
Morris Matsomela.

Waar was die huis van beskuldigde no.1 toe gewees?
-- Galantstraat, ek weet nie wat is die nommer nie, maar
dit is Lady Selborne.

Wie het jy almal daar gevind, toe jy daar by die huis
kom? -- As ek nie verkeerd is nie was dit net ons drie.

Wie was julle ons drie? -- Soos ek reeds
gesê het ek is nie baie seker of dit Morris Matsomela
was nie; dit is ook die persoon wat my sou geroep het.

Was beskuldigde no.1 daar gewees? -- Ja, ons het
hom daar gevind.

En Jackson Ntsoane, beskuldigde no.4, weet jy waar
hy was? -- Nee.

Wat het daar by die huis plaasgevind? -- Ons het
daar gewag daar sou een van ons hoofde gekom het vanaf
Johannesburg, maar hy het nie gekom nie.

Wie het vir jou gesê dat een van die hoofde sal kom van
Johannesburg af? -- Beskuldigde no.1.

Hoe laat sou die vergadering begin het? -- Daar

Daar was nie eintlik 'n vergadering nie; ons het soontoe gegaan om te wag vir die persoon en hy het nie gekom nie en ons het weer uitmekaar gegaan.

Hoe laat het julle bymekaar gekom? -- Dit was die tyd wat die beeste ongeveer by die kraal uitkom, dit is ongeveer daar om en by tienuur in die oggend.

Moes julle nie gewerk het op hierdie Maandag nie? -- As ek nie verkeerd het nie dink ek dit was 'n vakansiedag.

Weet jy waar Petrus Mchabaleng, beskuldigde no.3, was? -- Nee.

Het beskuldigde no.1 vir jou gesê hierdie persoon wat sou gekom het, hy was die hoof van wat gewees? -- Hy het nie gesê watter rang die persoon besit nie, maar ek het geweet dit is een van die wat van Johannesburg sou kom, van die hoofde, van ons hoofde.

Was dit iemand wat verbonde is aan die African National Congress? -- Ek het alreeds so baie verduidelik dat dit lede is van SACTU en die Congress, en ek het ook die persoon nie gesien wat sou gekom het nie.

Jy het ook nie geweet wie dit was nie? -- Ek het nie, en ook nie beskuldigde no.1 nie, ons het nie geweet wie die persoon was wat sou gekom het nie.

Hoe het beskuldigde no.1 geweet dat so 'n persoon daar sou aankom? -- Ek kan nie sê hoe hy geweet het nie.

Ja, jy sê hy het ook nie geweet wie die persoon sou gewees het nie. -- Ek het hom gevra want daar is heel party van hulle, wie die persoon is. Hy het my terug geantwoord dat hy self ook nie weet wie die persoon is wat nou oorgekom het nie.

Het beskuldigde no.1 vir jou gesê wat daar bespreek sou word? -- Nog nie op daardie stadium nie, want ons het gewag vir een van ons hoofde wat sou van Johannesburg afgekome het, sodra hy dan gearriveer het dan sou ons die dinge bespreek het wat ons wou bespreek het.

Wat se dinge wou julle bespreek het? -- Ons het nie geweet nie. Ons gewoonte is om te wag tot dat die hoof kom, hy sou ons kom sê het wat se dinge ons daardie dag sou bespreek het.

Nou toe die persoon nie opdaag nie, het enige van julle gepraat in verband met insameling van fondse? -- Ja, ek het gepraat met no.1.

Wat het jy vir hom gesê van die fondse? -- Ek het aan hom gesê: "Kyk, daar is baie lede wat nie meer hulle insamelings bring nie, die kollekte wat hulle moet bring, wat hulle nie meer bring nie." Hy het my toe gesê die ding is nou verban, wat kan hy nou doen.

Is dit al? -- Dit is wat hy gesê het. Toe het beskuldigde no.1 gesê: "Kyk, ons het nou al gewag vir hom. Hy daag nie op nie. Ons beter maar weer uitmekaar gaan."

Na watter ding het hy verwys as "die ding is nou verban"? -- Ek het bedoel die persoon self, beskuldigde no.1

Het hy gesê hy is verban? -- Ja, ek het dit geweet ook.

Het dit enigiets te doen gehad met die Sabotasie-wetgewing, die 90-dae aanhouding? -- Niks oor sulke dinge daardie dag gepraat nie.

Onthou jy 'n sekere dag in die eerste week van Mei 1963 dat Jackson Ntsoane na jou gekom het voordat die mense gearrester was vir die 90-dae aanhouding? -- Hy kom dikwels by my, kom kuier en ek gaan ook dikwels vir hom kuier. Nou kan ek nie uitmaak watter dag dit is of watter dag bedoel word nie.

Daar was skynbaar 'n dag wat jy gevra was om na 'n huis te gaan na Klipstraat op 'n Sondag. Onthou jy die dag? -- Ek onthou, dit is ook so.

Wie het vir jou gevra jy moet na die huis te Klipstraat gaan? -- Beskuldigde no.2.

7
7
NB

Het hy vir jou gesê wat daar gedoen moet word? --
Dis nie ons gewoonte as 'n persoon vir 'n persoon sê
om na so of so 'n adres te gaan nie, om dit daar waar hy
my sê om soontoe te gaan, die dinge te bespreek nie.

Word dinge geheim gehou? -- Nee, dit sal bespreek
word as ons eers by die bymekaarkomplek bymekaar is.

Was jy en beskuldigde no.2 goeie vriende? -- Soos
ek reeds verduidelik het, beskuldigde no.2 was ook 'n
lid van die Streekskomitee van SACTU saam met my. Ons het
mekaar baie dikwels gesien.

In verband met die funksies van SACTU? o-- Ja.

En het jy toe gegaan na die huis in Klipstraat? --
Ek het.

Hoe laat het jy daar aangekom die Sondag? -- Dit was
ook ongeveer daar in die oggend.

Ongeveer hoe laat in die oggend? -- Ek is nie
seker van die tyd nie, maar dit was in die oggend. Dit was
na dit al lig geword het in die oggend.

Wie se huis was die huis in Klipstraat? -- Ek is nie
so baie seker nie, maar ek het verstaan dit is die huis
van Mamohetsie.

Weet jy of 'n lid was van A.N.C. of SACTU? -- Ek het
nie geweet nie.

Toe jy ~~daar~~ kom, wie het jy daar gevind? -- Ek
en beskuldigde no.5 en 'n ander Bantoevrou.

Wie was die Bantoevrou gewees? -- Nee, dit was die
eerste dag wat ek haar daardie dag gesien het.

Toe jy beskuldigde no.5 daar kry het jy met hom
gepraat? -- Ek het reeds gesê dat ons saam daar gekom
het, ek en beskuldigde 5.

En beskuldigde no.2, het hy op enige stadium daar
gekom? -- Na ons daar gearriveer het, het hy daar
gearriveer 'n rukkie.

Behalwe beskuldigde no.2 en no.5 het enige van die

102
102

Bantu
vrou

Het hy vir jou gesê wat daar gedoen moet word? --
Dis nie ons gewoonte as 'n persoon vir 'n persoon sê
om na so of so 'n adres te gaan nie, om dit daar waar hy
my sê om soontoe te gaan, die dinge te bespreek nie.

Word dinge geheim gehou? -- Nee, dit sal bespreek
word as ons eers by die bymekaarkomplek bymekaar is.

Was jy en beskuldigde no.2 goeie vriende? -- Soos
ek reeds verduidelik het, beskuldigde no.2 was ook 'n
lid van die Streekskomitee van SACTU saam met my. Ons het
mekaar baie dikwels gesien.

In verband met die funksies van SACTU? o-- Ja.

En het jy toe gegaan na die huis in Klipstraat? --
Ek het.

Hoe laat het jy daar aangekom die Sondag? -- Dit was
ook ongeveer daar in die oggend.

Ongeveer hoe laat in die oggend? -- Ek is nie
seker van die tyd nie, maar dit was in die oggend. Dit was
na dit al lig geword het in die oggend.

Wie se huis was die huis in Klipstraat? -- Ek is nie
so baie seker nie, maar ek het verstaan dit is die huis
van Mamohetsie.

Weet jy of 'n lid was van A.N.C. of SACTU? -- Ek het
nie geweet nie.

Toe jy daar kom, wie het jy daar gevind? -- Ek
en beskuldigde no.5 en 'n ander Bantoevrou.

Wie was die Bantoevrou gewees? -- Nee, dit was die
eerste dag wat ek haar daardie dag gesien het.

Toe jy beskuldigde no.5 daar kry het jy met hom
gepraat? -- Ek het reeds gesê dat ons saam daar gekom
het, ek en beskuldigde 5.

En beskuldigde no.2, het hy op enige stadium daar
gekom? -- Na ons daar gearriveer het, het hy daar
gearriveer 'n rukkie.

Behalwe beskuldigde no.2 en no.5 het enige van die

ander beskuldigdes ook daar aangekom? -- Nee.

Wat het daar gebeur? -- Daar het toe nog andere gekom
buiten die wat nou reeds daar was wat ek gesê het, toe
was ons nou so 'n klompie daar bymekaar.

Ongeveer hoeveel? -- Van Pelindaba - die Atteridge-
ville - het twee gekom, van Eastwood af het een gekom;
beskuldigde no.5 en die Bantoevrou het van Pelindaba, dit
is Atteridgeville, afgekome. Ek het hier in die dorp gewag.
Beskuldigde no.2 en twee Bantoevroue het van Lady Selborne
afgekome. Ek dink dit is die getal wat daar gewees het.

En wat se samekoms was dit gewees? -- Dit was 'n
byeenkoms vir die besware wat ons reeds gemaak het hier
in Pretoria.

Wat se besware? -- Die dinge wat ons daar bespreek
het van die 90-dae. Dat ons sou gvang word. En as ons
nou byvoorbeeld gearresteer word, daar is ons familie, vrou
en kinders, wat sal van hulle word, wat sal hulle eet? Ek
het toe gepraat van al die persone nou, van die lede en so
aan by die lokasies wie geld het - daar het niemand geld
gehad van hulle nie. Toe het ons nou gesien watter ding
dit nou is, niemand het geld nie, as ons nou byvoorbeeld
gearresteer word, om vir ons vrou en kinders te sorg nie.

Ja? -- Toe het die gesprek ten einde gekom. Die
gesprek was nie te lank aan die gang nie, dit het ten einde
geloop. Ek het met die ander lede gepraat of hulle ons nie
kan help met geldelike ondersteuning nie, want ons kry swaar.

Wie was die Voorsitter by hierdie vergadering? -- As
ek nie verkeerd het nie was dit ek. M

En op die vergadering was daar enige voorgenome plan
bespreek teen die 90-dae aanhouding? -- Ja.

Wat sou julle doen om weg te doen met die 90-dae
aanhouding? -- Soos nou alreeds daar gepraat en die dinge
bespreek het, sou ons dit na die hoër huis, dit is ons
hoofkantore, verwys het en hulle sal op hulle beurt weer
dit na die Staat, met ander woorde, die Minister verwys.

Sou julle hierdie aangeleentheid op vreedsame wyse oplos? -- Op vreedsame wyse.

Het beskuldigde no.2 enigiets gepraat in verband met hierdie aangeleentheid op die vergadering? -- Ja, ek dink hy het my ook op sekere dinge geantwoord en ook sekere vrae gestel en gepraat.

Om duidelikheid te kry op die aspek of waarom het hy vrae gevra? -- Hy het gesê hy dink dit is beter dat hierdie 90-dae, dat persone soos ek, hulle hom moet vat en daar gaan opsluit, want ek is nou teen die Regering, ek wil teen die regering gaan; sulke manne moet hulle vat en daar gaan opsluit - Ntinti - is 'n "informer" die berig-gewer.

Het hy 'n voorbeeld geneem toe hy verwys het na jou of het hy bedoel dat jy moet opgesluit word? -- Daar is niemand wat wou gehad het dat so 'n persoon moet opgesluit word vir 90 dae nie. Dit was net 'n verwysing gewees na my.

En beskuldigde no.5, het hy enigiets gepraat op die vergadering? -- Ja, hy het ook daar dinge gepraat.

Kan jy onthou wat hy gepraat het? -- Wat ons oor almal gepraat het is die swaarkry van ons, soos byvoorbeeld is so en so, hy het nie so iets gedoen nie, maar hy word nog geneem en opgesluit vir 90 dae. Want byvoorbeeld as 'n persoon gearresteer word, ons hart is seer en dit is nie mooi nie. } NB

Was al julle aanwesiges ontevrede oor die 90-dae aanhouding? -- Ja, want byvoorbeeld ons kon ook gevat gewees het en ook gaan opgesluit geword het vir daardie 90-dae aangesien ons niks gedoen het nie. Soos byvoorbeeld hier is nou mense opgesluit - ek bedoel die beskuldigdes. } NB

Al die vergaderings waaroor jy getuig het, was dit enigsins in geheim gehou? -- Alle lede.

Wat van alle lede? -- Alle lede word toegelaat om so 'n vergadering by te woon.

Alle lede van die organisasies? -- Ja.

En nie-lede? -- Soos ek reeds verduidelik het al hierdie werke word geklassifiseer; byvoorbeeld daar is persone wat hoër as ek is, mag ek ook nie na hulle, as daar 'n byeenkoms is, na hulle byeenkoms gaan nie. En dan andere wat nou onder my is het ook nie reg om waar ek by 'n byeenkoms is, te kom nie. Net die lede van die byeenkoms. Maar dit is mense almal van die sekere byeenkoms wat ons daar hou.

Word hulle vir een of ander rede uitgesluit van so 'n vergadering? -- Ek kan nie daar insien nie, dat as jy nie 'n lid is van 'n sekere organisasie of iets, dat jy daar gaan luister nie. Ek sal dit so stel, sê nou daar is 'n byeenkoms, op 'n sekere byeenkoms is almal welkom, die polisie ingesluit, maar waar daar nou byeenkomste is van hoofde, lede soos ek, is net die lede word toegelaat op so 'n byeenkoms.

En was die ander persone, behalwe die lede toegelaat om te weet van die hou van die vergaderings? -- Dit is nou as ons nou 'n byeenkoms het op 'n oop terrein sal ek maar sê, of net van die lede alleenig, van die leiers.

As dit in 'n oop terrein gehou is is almal toegelaat om by te woon? -- Almal wat wil kom of 'n byeenkoms bywoon op 'n oop terrein, is welkom.

Was daar op sekere stadiums gebruik gemaak van pamflette wat die A.N.C. uitgereik het vir bekendmaking van vergaderings? -- Voor die verbanning?

Op enige stadium. -- Ek sal verduidelik. Waar 'n byeenkoms is van die leiers word daar nie sulke pamflette uitgegee nie. Pamflette word uitgestuur by byeenkomste waar almal welkom is.

Waar almal nie welkom is nie, hoekom word daar nie gebruik gemaak van pamflette nie? -- Byvoorbeeld as daar nou papiere sou uitgereik word by 'n byeenkoms waar

die leiers alleenlik is dan sou daar mense gekom het wat nie lede is nie, daaroor word pamflette nie uitgereik as die leiers hulle vergadering of byeenkoms hou nie.

Hoe word leiers dan in kennis gestel van so 'n vergadering? -- Ons leiers, ons weet en ons roep mekaar. Een sê vir die ander en sê vir die ander en so gaan dit aan.

Word hierdie inligting van so 'n vergadering as geheim beskou of nie? -- Ek verduidelik: Ek gaan na die persoon toe dan roep ek hom en ek sê vir hom: „Kyk, op so en so 'n dag sal ons 'n byeenkoms hê. Sê vir so en so, vir so en so.” En so gaan dit aan tot almal in kennis gestel is.

Word daar toegelaat dat byvoorbeeld nie-lede mag kennis dra van so 'n vergadering van leiers? -- Nee.

Hoekom word dit nie toegelaat nie dat nie-leiers nie mag weet van die vergadering nie? -- Ek sal daar 'n voorbeeld gee. As my vader en my moeder dinge praat, ek as kind is nie geregtig om in daardie gesprek te gaan luister of in-chip of so iets nie.

Was daar enige vroue in die SACTU beweging? -- Ja, daar is lede. By ons hoofkantoor was daar ook lede gewees, vrouens by SACTU.

Was daar enige vroue leiers in die A.N.C.? -- Voor of na verbanning?

Op enige stadium. -- Nee, maar ons praat nou van twee dinge, dis nou al verban of voor verbanning?

Nou goed, voor verbanning? -- Voor die verbanning was daar vroue lede gewees.

Maar wat leiers was? -- Ja.

Wie was hulle? -- Hier in Pretoria is een wat ek kan onthou, Nemadi Sego.

Wat was sy gewees? -- Sy het die gelde ontvang en in haar bewaring gehou, soos ek in Engels sal sê "vice-president" was een van haar pligte en die ander plig was

Leading persons

bewaring van die geldelike dinge.

Van watter organisasie? -- Toe die A.N.C. nog nie verban was nie, toe dit nog toegelaat was.

Was sy verbonde aan die A.N.C.? -- Ja.

A.N.C. van watter tak, enige van die lokasies? -- Lady Selborne.

En nadat die A.N.C. verban is wat het van haar geword?
-- Sover ek weet is sy by die Vroue Federasie van die vroue.

Die Federation of South African Women? -- Ja.

Het sy behoort aan die organisasie voor die inbandoening van die A.N.C.? -- Ja, hier in Pretoria. Kan ek verduidelik? Hulle werk hulle sin, maar dit is een ding, ons werk saam.

← Het almal dieselfde doelstellings? -- Ja.

Toe die A.N.C. nou in die ban gedoen is, wat het toe van haar as Vice-chairman geword? -- Sover ek weet toe is dit nou klaar met daardie organisasie, maar dit is toe alles oorgesit na SACTU.

En was sy toe nog vise-voorsitter van die SACTU beweging? -- Ek kan nie sê of sy ook oorgegaan het na SACTU nie.

Ken jy 'n vrou met die naam van Nellie Sans? -- Ek ken haar. Ek ken haar, dis Masans.

Wie is sy? Watter posisie het sy bekleed? -- By die Vroue Federasie of waar?

Het sy 'n posisie gehad by die Federation of South African Women? -- Sover ek weet was sy ook 'n persoon wat 'n hoë amp bekleed het, nie te hoog nie. Ek kan nie sê presies wat sy bekleed het nie, of sy 'n klerk was, maar sy het 'n hoërige amp bekleed.

In watter organisasie? -- Die Federasie, en ook nog by die A.N.C. organisasie voor die verbanning was sy ook 'n lidmaat, maar soos ek reeds gemeld het nie 'n hoë amptenaar nie.

Is dit miskien dieselfde vrou wat saam met beskuldigde no.2 na die vergadering gekom het, die laaste een wat jy van gepraat het? -- Ek het so verduidelik.

Is dit sy? -- Dit is sy.

Wat was haar funksie op hierdie vergadering? -- Soos ek nou sê al die lokasies is rondom die dorp, dan word daar 'n byeenkoms gereël in die dorp; daar word dan dinge bespreek en dit word verder uitgestuur na ons ander mense wat weer onder ons is.

Doen sy dit? -- Daaroor het die Vroue Federasie daardie twee persone uitgesoek om ook by daardie byeenkoms te wees wat daar gehou is.

Wat moes sy daar gedoen het? -- As ons nou eers daar by die byeenkoms is dan word daar gepraat.

En het sy ook samesprekings op die vergadering gehou? -- Ja, sy het ook daar dinge gepraat, die vergadering toegesprek.

In verband waarmee? -- Soos ek dit nog kan onthou het sy gesê byvoorbeeld die manspersone wat nou gearresteer word en in hegtenis geplaas word, dan hulle vrouens en kinders daar agter lewe baie swaar.

Omtrent dieselfde wat julle gepraat het? -- Ons het oor die algemeen dit bespreek.

Was Sisulu aan jou bekend? -- Ek ken hom en ek weet dat hy 'n leier is en ook nog in die koerante het ek dit gelees.

Het jy hom geken as Walter Sisulu? -- Ja.

As leier van wat? -- Hy was by altwee die organisasies voor die inbandoening van die A.N.C. en SACTU.

En het jy vir Duma Ndleke geken? -- Ja, ek het hom ook geken op die stadium toe die saak verhoor is hier by die Sinagoga. 'Voor daardie tyd het ek hulle in die koerante gesien, maar persoonlik nog nie.

Het jy hom geken as 'n lid van enige van die organisasies? -- Ek het hom geken as die leier van die organisasie, die

A.N.C. en SACTU, ek was persoonlik ook oor gewees na ons hoofkantoor in Johannesburg. Daar het ek hom ook teenwoordig gevind. Dit is nou die eerste keer, toe ek hom nou daar vind, dat ek verstaan het hy is ook 'n hoof van SACTU, 'n leier.

As jy praat van die hoofkantoor van die A.N.C. en van SACTU, is dit een en dieselfde gebou? -- Dit is een gebou.

Het jy, as lid van die Congress of Alliance enige bydraes betaal? -- Ja, ek het 25 sent betaal, en na dit weer 25 sent.

Wat is die totale bedrag wat jy aan Congress Alliance betaal het? -- Ek is nie meer so baie seker nie, 5/- of 7/6.

Aan wie het jy altyd die betalings gemaak? -- By die byeenkomste waar ons byeenkom daar word die gelde uitbetaal en die persoon wat die geldelike sake ondersteun, wat die geld hou, dit word oorhandig aan so 'n persoon.

En ten opsigte van die Congress Alliance, wie het dit gedoen? -- Sover ek weet was dit Motaung.

Ter afsluiting wil ek net dit duidelik kry van jou, daar is nou die A.N.C., SACTU, Federation of South African Women, dan verstaan ek was daar ook die Womens' League van die A.N.C. Hierdie 4 wat ek nou genoem het, is dit goed aan jou bekend? -- Die laaste een wat u genoemhet die Womens' League, die ken ek nie goed nie, ek het maar gehoor van hom.

Nou, die ander drie, die A.N.C., SACTU en Federation of South African Women. -- Die drie ken ek, ja.

Soos ek verstaan is hierdie drie een en dieselfde organisasie? -- Sover dit my aangaan, ja.

En hulle het dieselfde doelstellings en oogmerke? -- Ja.

CROSS-EXAMINATION BY MR. HARE: You ended off your evidence by saying that the A.N.C., the Women's League of the A.N.C., the Federation of South African Women, and SACTU are all one and the same organisation? -- As far as I know.

As far as you know, or as far as you are concerned? -- As far as I am concerned.

So one could add the Congress Alliance; it's also, as far as you are concerned, the same organisation as the A.N.C.? -- Yes.

Although as far as you may be concerned that may be so, I am putting it to you that it need not necessarily be so, and in fact it is not so? -- I said as far as I am concerned it is one thing.

But if I were to put it to you that in reality they are not the same thing, you are not in a position to dispute that? -- As I told the Court already, our headmen, they know everything.

I want to tell you that the Congress Alliance, known in South Africa at one stage as the Congress Movement, the Congress Alliance is made up of various organisations. It is made up of the A.N.C., made up out of the Indian Congress Movement. -- That is right.

Made up of the Coloured Congress Movement. -- That is right. Made up of the Trade Union Movement in South Africa.

Yes. And it's made up of the movement known as the Congress of Democrats? -- Yes.

Which is mainly a European movement? -- Yes.

All those movements are embodied in the Congress Alliance. -- That is right.

So how can you then say that because the A.N.C. has got nearly one half of the Congress Movement, that it is the same as the Congress Movement? Now before you answer this question and all my questions, I want to make one

thing clear, and I want it to be clear to the interpreter too. I do not consider you to be an expert..(?) My learned friend thinks you're an expert; and I am going to put questions to you to show that you are not an expert. The answers that you give this Court I want that to be what you know. I don't want them to be what you feel or what you think. If you haven't got the facts at your disposal and you don't know what the true facts are then I want you to say so. I'm putting it to you again, what facts have you got that you can put at the disposal of this Court, that the A.N.C., which is a banned organisation, is the same thing as the Congress Alliance, which is not a banned organisation? And I don't want to know what you think or what you feel, but what you know. Just tell me why they are the same thing? -- So far as I am concerned we are only, all of us, fighting for our freedom.

As far as you are concerned? -- Yes.

Anybody that talks to you about freedom or uses the word freedom, as far as you are concerned that person speaks with the voice of the A.N.C.? -- As far as I know all of us just want our freedom.

You've got a very interesting theory. In fact it is so remarkably interesting that I want to put it to you again. You said in your evidence that if people come to a certain agreement, those people belong together; not only do they belong together, but they are in fact the same party. Do you remember having said that? -- I do.

And then you used this example. You said that as far as you are concerned the United Party and the Nationalist Party, that is the two major parties in South Africa, as far as you are concerned you have told us they are the same party? -- Yes.

They've got different leaders. -- That is right, they've got different leaders.

They've got different constitutions? -- That is correct.

As far as you know they've got different policies? --
That is correct.

As far as you are concerned they are the same party -
you have already said so. -- Yes.

SACTU, the South African Congress of Trade Unions, that
is a purely labour organisation? -- Yes.

You see I'm sorry that I have to ask you these questions,
but my learned friend has questioned you as if you are an
expert and I'm afraid I have to put these questions to you.
The labour organisation is concerned mainly with the labour
conditions of its members? -- Yes.

That means they are concerned mainly with the hours
of work? -- Yes.

With the remunerations, questions of leave? -- Yes.

And also with the free movement of labour forces? --
Yes.

But again it has a different leadership to any political
party? -- Well, there is Indians, Coloureds, Europeans,
all in the Trade Union of SACTU, but they've got different
leaders.

Right, but it's still SACTU? -- Yes.

SACTU is a movement that embodies workers of all
races? -- Yes.

And has a different leadership to the A.N.C. or the
P.A.C.? -- Yes, as far as I told the Court already I was
a leader of the African Congress and SACTU.

That is your concern, nothing to do with me. The only
thing I want to know from you is: The leadership of SACTU
and the leadership of any political party is different? --
I told the Court already our leaders, in other words the
leaders above me, the big leaders, they handle those things.

And you are quite content to leave these things to your
leaders, where the leadership falls or where the directorship
of the leadership falls, you are content to leave that
to your leaders? -- Well, I try my best, like my work

that I've got to do, I try my best over there.

That I can also say has got very little to do with me or with this case. All that I am concerned with is that you have said that what really happened in these movements, that depends on the leaders above you? -- I did.

And we have to be honest and if this Court really wants to know what goes on, then we mustn't ask you, we must ask those above you? -- That is so.

And if I then sum up your evidence it is perfectly clear that all these hours that you spent in the witness-box, you have really told us only what you think the position is, but it need not be the position? -- The prosecutor asked me what I did know; all the questions he asked me what I did know.

Yes, and would you say then that you answered him what you know? -- Yes.

What I want to know from you then is why have you just told me a few minutes ago that if we want to know what really goes on, if we want to know anything about these movements, we mustn't ask you, we must ask those on top of you? -- I already told the Court that those things are spoken in our meetings, then from us we send it to the head-office for them to decide what to do.

You did say, and you can't get out of it, you did say that what happened where the leadership falls, what the policies of these movements are, we must ask those who are ahead of you, you don't know? -- There was never a question put to me like that.

Well, I can assure you it's on the record, and if you are going to be very difficult it can be played back so that you can hear it. Before I go on with questioning you, it seems to me that you enjoy very much being in the witness-box; it seems to me that you are using that witness-box as

some sort of platform. These people are in serious trouble, but you are standing around there enjoying yourself. When you are asked to take an oath to give your evidence, which is a very solemn occasion, you haven't got the decency to put up your two fingers like everybody else, but you did some political slogan in that box. Why did you do that? This is no place for play. -- I don't think there is anybody playing in this place.

But why did you take the oath in that form if you're not playing around? -- Well, as far as I know we all swore like that.

You have been in a courtroom before. You can't tell me you haven't been. You've seen how people swear, but because there are a couple of people sitting at the back, you are playing the fool. You are trying to show what a big man you are in Pretoria. We will hear what you have to say after eleven o'clock.

TEA ADJOURNMENT

COURT RESUMES

WITNESS STILL UNDER OATH

CROSS-EXAMINATION BY MR. HARE (Cont.): When was SACTU formed? -- 1954. As far as I understood it started in 1917, Trading Union, not SACTU.

And who was the first president of SACTU? -- Leon Levy, as far as I know.

He is at present still the President of SACTU? -- As far as I know he is overseas.

And the Secretary-General of SACTU, who is the Secretary-General? -- Lekoto, at the time now. After the other person left, I forgot his name now at the moment - Elias Masina.

Elias Masina, he is the Secretary-General now? -- No, it was him before.

Now it is? -- Lekoto.

He has his office in Johannesburg? -- Yes.

And there are other people who fall under him in Johannesburg? -- I told the Court already all the leaders are in Johannesburg.

But you see you have also told the Court, and one must take it that it is from your own knowledge, that Albert Luthuli is a leader of SACTU. You have also told us that Walter Sisulu is a leader of SACTU. You have also told us that Nelson Mandele is a leader of SACTU. -- As far as I know, yes.

Now, you have told us that this person Lekoto is a leader of SACTU. -- There could not only be one leader as I said there are committees.

But only people who work, according to you, people who work are members of the Trade Union. -- Can I ask you a question?

No, you cannot ask me any questions. -- Then can I tell what I know?

You only answer what I ask you. You said that only people that work are members of the trade union, is that right? -- You mean all the workers?

Only workers, according to you, only workers are entitled to become members of the trade union. -- I told the Court already the Trading Union takes all the people.

Even people who don't work? -- As far as I know in Pretoria, yes.

So if they have a woman who is a housewife in one of the locations of Pretoria, then you say that she can become a member of SACTU? -- Yes, our organisation, all join SACTU.

And you know about the Federation of South African Women? -- I know there is such a thing, yes.

But do you know what it's all about? -- I told the Court already that all the Federations, we all are the same but I don't know some of them how it goes with them, what are they speaking one to the other and what are they doing.

But the main thing we are all fighting for one thing.

But the point is this, you don't know what the Constitution of the S.A. Federation of Women. -- If they have got a meeting by their own.

Don't you understand my question? Do you understand my question? -- Repeat the question.

You don't know what the constitution of the S. A. Federation of Women is, do you? -- I never saw it.

And you never heard it. -- No.

And you will agree with me that you really get to know about an organisation if you know what it stands for, and you know what it stands for by reason of the constitution.

-- What do I know about it?

Have you read the constitution of the S. A. Federation of Women? -- I told you I didn't see it.

So you didn't read it. -- No, I didn't read it.

Neither did you attend any of their meetings? -- Yes, one time. I wouldn't say once, it may be more.

You say that is the same as SACTU? -- The other organisation, we as SACTU, we work together, the one understands the other.

Would you say they are the same organisation? Would you say that SACTU and the S. A. Federation of Women are the same organisation? Just say yes or no for a change. -- Well, they are working together.

Are they the same organisation? -- Sometimes they don't agree, one to the other, but if you put it together they are only fighting for one thing, both the organisations.

I am asking you now for the third time. I'm not going to ask you again. I am asking you and if you can't answer yes or no, better don't answer. Is the Federation of South African Women and SACTU the same thing? -- I don't know, as far as I know they are working together.

I am not concerned about that at this stage. -- I

ask the Defence not to be so hard up to me. I am still here as a defence for those people, and I am still at Pretoria.

COURT: It will be better for him if he listens to the questions and just answers the questions.

BY MR. HARE: You don't know whether they are the same organisation? -- As far as I know they are one thing, I don't know from others; they are two things but in one. I can have an organisation in one and also the other.

Well, you have given us three answers. Firstly you said you didn't know, but they work together. Then you said as far as you are concerned they are the same thing. Then you said as far as you know they disagree. I told you before I want you to speak on facts, not on what you think. Now I am saying to you that this Womens' organisation, S.A. Federation of Women and SACTU are not the same. You can say yes or no. That is what I have been trying the whole morning. -- What must I answer you? If I answer you those things I know you say I mustn't answer you the things I think of. What must I answer you then?

What you know. -- Well, I told the Court already everything I know.

In other words are you saying they are the same thing?
-- I said that already.

But you also said you don't know. -- Well, if the defence doesn't want to, he knows better than I do. He denies that those two are one thing.

You say they are the same thing. If they are the same thing why have then two different organisations, why not have one? -- That is what I told the Court already, that I don't know why there are two organisations because all the things are only for one. We are fighting for only one thing. That is like SACTU and the A.N.C.

Look, let me ask you a question now. You know, and this is the crux of the matter, we don't have to be here the whole day, you know that the A.N.C. was banned on the 8th of April 1960. Do you know that? -- I didn't know the date, but I think it is more or less then the date.

You see if anybody attended A.N.C. meetings after that date, after April 1960, he commits an offence for which he can be punished. If he continues to be a member after April 1960 he also commits an offence. Would you then say that if a man attends SACTU meetings in 1961, he commits an offence? -- Was he a member of the A.N.C.?

That is not the question. The point is this: If a man attends a SACTU meeting in 1961, a year after the A.N.C. had been banned, would you say that he is attending an A.N.C. meeting? -- No, or anybody?

Anybody? -- I told the Court already that our leaders got the SACTU and they have got everything there. That is why I said it is still one thing.

Now look, I am going to sit down now, you understand, and I'm not going to question you about these things anymore. If you will say again, as you said before, that you don't know about these things, we must ask your leaders. -- That is what I told you already.

I don't want to waste the Court's time. If you don't know about these things then the Prosecutor must again call other evidence. I am not going to stand around here questioning you if you say you don't know; we must go and ask others. -- I told the Court already what I had in my position, all the things that I handled in my position.

What does that mean? Does that mean that in Pretoria all these movements are the same? -- Yes.

All right then. If a man attends a SACTU meeting in 1961 in Pretoria - now remember I'm using the word SACTU -

he then, as far as you are concerned, commits an offence for which he must go to prison? -- As far as I see it there will be no trouble, as far as I see, no trouble at all.

Why? -- Because everyone will know that they are not allowed to go there or join it.

In other words you say that one can belong to SACTU quite openly and legally. Is that what you say? -- No, I told the Court already that there are no more letters written by SACTU because the Police took it away. That's what I want to know now. All the members of SACTU why are they detained at the 90-days? Why?

Don't ask me. I don't know, and I am trying very hard to understand your evidence. -- I only speak what I know.

Do you know anything about the P.A.C.? -- As far as I know it's a political organisation.

Does it also stand for freedom? -- Yes, it speaks for itself.

It also stands for freedom you say. -- That's what you said just now.

I'm asking you. You are the expert. -- I don't know. I'm an expert, I'm only an official at the Trade Unions of Pretoria.

You just know about the Trade Union in Pretoria? -- Yes, that's what I know.

If you only know about the Trade Union in Pretoria, why did you drag in the A.N.C., the Congress Alliance, the South African Federation of Women, the Women's League? Why do you drag in all these things if you only know about the Trade Union? -- I told the Court what I was at that time, and what I know. And I also want to tell the Court I am not a youngster. I am a grownup man.

Let us come back to the P.A.C. Does it also stand for freedom? -- Yes.

Also against the passes? -- Yes.

Also wants the franchise, the vote? -- We want freedom for all.

It also doesn't want to eat potatoes? -- Yes, I did notice that.

And it also has a constitution? -- No one at all hasn't got a constitution.

It's also got its own leadership? -- Yes.

So why isn't the P.A.C. and the A.N.C. one and the same thing? I want to know why not? You said so in your evidence that they are not the same thing. I want to know why not, why aren't they the same thing? -- I did tell you already, we are working together, all at the meeting, we all work together. When I went to a P.A.C. meeting, I did go to one, that's what I say that is not one thing.

The P.A.C. and the A.N.C. you say it's not one thing? -- As far as I see it.

It's not the same thing. Why isn't it the same thing, it also works for freedom, it also stands for the same thing as what you are standing for, it also has meetings, everything is the same, why isn't it the same thing? -- Well, my body is half black and half white, it couldn't be like that, never.

You are telling us now, in your wisdom as an expert, that the A.N.C. is half black and half white. You say your body is half black and half white. You say the A.N.C. is half black and half white? -- No, I mean by that, that my body won't be half white and the other half black, like the A.N.C. and SACTU, how could I work both together if my body is one side black and the other side white? How can I work both together?

You are realms of physiology - your body is probably half black half white. What has that got to do with the P.A.C. and the A.N.C.? You say yourself they are the same organisation, they have got the same outlook, everything

is the same and you can't answer the question why aren't they the same organisation? -- Well, as far as I know I told the Court already, that the A.N.C. and SACTU is one thing, that is what I told the Court in my evidence already. I can't remember if the Prosecutor asked me any questions or told me anything about the P.A.C. or Poqo. I think I can remember he only asked me did I know anything about a Poqo.

Well, he did ask you but even if he didn't, I am asking you. You have already said that both these organisations have the same ideals. -- Maybe I have forgotten I don't know.

You haven't forgotten, and if they're the same thing I want to know why you don't say so. You told us, you know, that all these things that belonged together, all these movements that belonged together are one and the same thing. You have said it so often, so often in this Court, you said that people stand for the same thing, the same organisation. You told us that SACTU and the A.N.C. and all these Women's organisations and the Congress Alliance - I want to know from you if all these things are the same thing? I want to know from you why do you exclude the P.A.C., because it also stands for liberty and for the franchise and not eat potatoes, why do you exclude it? -- Well, we are working together, if I went to a meeting of an organisation, there we are working together; so at a meeting where I haven't got the right, where I can't, I haven't got to go there, then we can't work together, that is why I said it's only one thing.

Can't you go to a P.A.C. meeting? -- I never went to one.

You said a few minutes ago that you went to one P.A.C. meeting, I'm not sure now? -- As far as I can remember, no.

Well, why not, if it speaks with the same voice? -- I never said that the P.A.C. and the others are the same.

But don't they stand for the same thing? -- They stand for our Freedom just like the Liberal Party, the Progress Party.

You say it stands for the freedom, the same as does the Liberal Party and the same as does the Progressive Party? -- As far as I see they are all fighting for one thing, that is for our freedom.

The Liberal Party as well? -- Yes, and Progressive, and the others also been banned, they also.

Are you now telling this Court that the Progressive Party is a wing of the A.N.C.? -- Could you repeat the question?

Would you say that the Progressive Party that you mentioned a few minutes ago, is a wing or the same thing as the A.N.C., from what you have observed? -- No, it is not a wing of the A.N.C., you are speaking about a wing.

Is it part of the A.N.C.? -- No, it's not that way, but they are working only one way, that's only for the freedom, but the only thing is for one thing, they are all fighting for one thing.

This thing about the P.A.C., you say that you know nothing about the P.A.C.? -- I told the Court already I know about the P.A.C. I didn't say I know nothing about the P.A.C.

Are you identified with the P.A.C.? Are you a member? -- No.

Have you done any work for the P.A.C.? -- No.

And in your movement, which you say you all stand for the same thing, are you prepared to say that you exclude the P.A.C. from your movement? -- If a lion comes into this Court, even if he doesn't agree, all of us, we all got to jump up and catch that lion.

Well, I am certain that a lion won't walk into this Court, so let's leave the lion out. If you have nothing

to do with the P.A.C., nothing to do with its leadership or its policies, why did you, at one of your meetings, why did you collect money for Robert Sobukwe? -- I told the Court already because at that time they had all been arrested already and our hearts were sore, if it was a European or not European, we've got to collect some money to help them.

And is that why you wanted to collect this money for Sobukwe? -- Yes.

So you also identified yourself with the P.A.C.? -- -- I don't know if the Defence will understand me now. If there is something to do, it doesn't matter who, everybody can help. Look at the parties, they all help one the other, it all goes for what a man thinks in his heart. If you can help somebody, it all depends on you how you feel, if you can help him, yes or no. That's why you find some opposition of different policies.

So you are prepared to help a man even if he is an opponent of yours? -- Every person, if he is in trouble I will help him if I can.

So the mere fact that you collected money for Sobukwe, according to you, does not mean that you agree with him? -- Well if I find you underneath the table, the table on top of you, now you are in trouble, then must I pick the table off you, take you out underneath the table or must I leave the table on you. That is not to understand him or so - My heart was sore because he was in trouble.

To be a member of SACTU, does that automatically make you a member of the A.N.C.? I am talking now before the ban? -- I did join the A.N.C. First and after that I joined SACTU.

You say that even before the ban of April 1960 the A.N.C. and SACTU were the same thing? -- I am a different member, that all depends and all goes on the leaders, they are small leaders, and they grow on bigger and bigger

I'll try again, before 1960? -- (interpreter: He says that I didn't interpret right). I told this Court that the A.N.C. was an organisation and there were meetings, then the A.N.C. can also call members of the SACTU to come over to their meetings and SACTU can also call the members to the A.N.C. meeting. Like I am now that got both.

Let me tell you something, there is nothing unusual about that. But I can tell you something, with the labour movement, you have got trade unions. Those trade unions sent observers to political parties and the political parties sent observers to the trade unions, you understand that? -- Well I can thank you for the information.

But that doesn't make them the same thing? -- I told the Court that as far as I know, several times, it is the same thing.

Let us start again. Before 1960 was SACTU and the A.N.C. the same thing? -- I told the Court already that as far as I am concerned it was one thing, but we are working together as well but they are two organisations.

Now if they are the same thing, if they are the same thing, why did you have to join both, why did you have to spend your money? -- Orders, in other words, from our head office, they told us.

In other words you yourself was quite happy to join only one and not the other? -- Well you can see that organisation, what it does, and you can join it, and the other one, how it goes and what it does for all the people, if you want to you can join it.

That is what I want to know, why did you want to join both if you say they were the same thing? -- I told the Court already, I myself, I couldn't understand why the A.N.C. had been banned, and not SACTU. As far as I know they are the same, the little bit I know, the leaders, they know what happens and what is done.

And/...

And you had meetings of SACTU in Pretoria? -- Yes.

Purely SACTU meetings? -- SACTU meetings yes.

Prior to the time of the banning of the A.N.C.? -- Yes.

Did people from Johannesburg come to these SACTU meetings? -- I told the Court already we started with the original in Pretoria, before there was a Regional in Pretoria they came from Johannesburg to Pretoria. They were members from SACTU people from SACTU.

These members of SACTU, did they include Sisulu? -- Yes as far as I know.

Did you see him there at a SACTU meeting in Pretoria? -- Not in Pretoria.

At a SACTU meeting? -- SACTU or A.N.C. I never saw him in Pretoria.

Now Luthuli, did you see him here at SACTU meetings before the banning? -- At Pretoria?

Yes? -- No.

And at a Congress meeting? -- No.

So who were the People you saw here from SACTU? -- Leaders, coming over here.

So in other words leaders from Johannesburg did come to SACTU meetings? -- Yes they came over to address us. Duma Nongwe, he also addressed us here at Pretoria for the meeting.

What meeting? -- It was an A.N.C. meeting, together with the SACTU.

The two together? -- Yes.

Now when the Chairman stood up what meeting did he say this was? -- He only stood up, there was not spoken what meeting it is, this or that, he only addressed what he came over to address us.

I'm talking about Nongwe, how was the meeting classified, as an A.N.C. meeting? -- It all depends on the pamphlets we send out.

What/...

What did these pamphlets say? -- Well if you send a pamphlet out and on the pamphlet is A.N.C. meeting, then we know that the people who are going to speak there are the people of the A.N.C. but it doesn't matter because they also are members of SACTU. The same as if SACTU sends out a pamphlet, then our leaders come over, we also know it's only one thing. That is as far as I see it. Also when you've got a strike for the A.N.C., if the A.N.C. calls us together and SACTU support us that is one thing.

Well now why did you have two organisations? -- That is what I told the Court already, I don't know either. That is what I don't understand. 113

Is not it possible for a man to be a member of SACTU and not to be a member of the A.N.C.? -- I will say there is something wrong if a person is a member of SACTU and not of A.N.C.

Why should there be something wrong. You see I'll tell you why I can't understand there should be something wrong: this person may want to belong to a labour movement but he may not want to belong to a political movement? -- Well as far as I can see a father won't leave his kids or a mother won't leave her children.

All-right, is that your answer, a father won't leave his children and a mother won't leave her children. That's your answer, we'll get it on record. Is it possible for a member of the A.N.C. not to belong to SACTU? -- That's the same, there is also something wrong.

If you have a man in the township, assuming he is a medical doctor, he belongs to the A.N.C., why should he belong to SACTU, he doesn't need a Trade Union to look after his interests, he has got the Medical Council to look after his interests, why should he want to belong to SACTU? -- Well there I don't know, our organisation people come to SACTU. I see no difference at all.

Did/...

Did you organise for SACTU the whole of 1960 and the whole of 1961? -- Before the A.N.C. was banned or after.

Well, before? -- Both of them the A.N.C. and the Trade Union.

Did you organise both? -- Yes I held both of them. Before 1960? -- Yes.

You were the big man in Pretoria? -- I told the Court already I was the Chairman.

That is before 1960, before it was all banned? -- I said now, I told the Court already when I started to be the chairman, that is before it was banned, then I was a big member.

Before it was banned? -- Yes before it was banned I also addressed the meetings. That is what I say, I can't understand why can't you address a meeting if the people are there, on the meeting.

Most of your answers I don't understand, I haven't got the faintest idea what you are talking about, but I just want to know something, before 1960, before the A.N.C. was banned, were you the organiser of SACTU in Pretoria - now just please say yes or no to that? -- Yes.

And all these other Unions, the Domestic Worker's Union the Kitchen Boy Union, the Miniral Worker's Union, you were the big man there? -- I was the organiser of all those things.

You held all their meetings? -- A meeting and an organiser is not the same thing, that depends to where are you working, "well I am working on the Railway", then it is to the other one.

All-right then, there were some meetings that were held and you didn't know what they were about? -- That is what I told the Court already.

It's the first time I hear it, we'll come back to that. You are a waiter aren't you, in an hotel? -- Yes.

And/...

And you made your name in Pretoria by becoming Chairman of this Domestic Workers' Union? -- Well I didn't be a chairman myself, the people told me I must be the chairman.

Yes, the kitchen boys and the waiters and the flat boys, they made you the Chairman of the Domestic Workers' Union? -- Yes.

And then you started having meetings, with all these kitchen boys and flat boys and so on? -- Where?

I don't know, didn't you have meetings, I've heard of so many meetings in your evidence. When you became Chairman of the Domestic Workers' Union didn't you hold meetings for that Union? -- Yes. And had a Regional of SACTU as well.

No, we are leaving the Regional Committee of SACTU out; we are now just dealing with you as Chairman of the Domestic Workers' Union. Now just try and divorce your mind from anything else. Had you been holding meetings with all these people? -- Yes.

Where did you hold these meetings? -- Well, at every place where I can find a place. Sometimes in a hotel; some of the hotels the Europeans doesn't want that we hold a meeting there, sometimes we hire a hall then we go there.

Were any of the domestic workers there? -- I am speaking about the domestic now.

Didn't you discuss problems at this meeting relating only to the Domestic Worker's Union? -- What else?

I don't know what else, I'm asking you? -- Every time a meeting was called there would be several things discussed. Sometimes we start with salaries and sometimes we start speaking about some leave, passes.

Yes passes and they caught them in Pretoria and they brought them out of Pretoria? -- Well all the things we can't get forward with.

In other words you were concerned with problems relating to the Domestic Workers' Union? -- Yes and kitchen workers.

And I take it that when the Mineral Workers Union held their meetings, what is discussed there is the problems relating to the Mineral Workers? -- Well if it is what I told the Court already, smaller meetings.

Well I'm talking about the smaller meetings? -- That's what I told the Court, I don't know because they've got their own chairman.

Yes but that is what they are there for, like the Mineral Workers' Union, they hold their meetings? -- Yes they've got their Committees, they've got their chairman.

Seeing that you are Pretoria's leading Trade Unionists, what I am trying to get from you is this, that at these meetings, at the Mineral Workers meetings, obviously one would expect problems relating to the Mineral Workers to be discussed and to be debated? -- You mean like a public meeting?

Domestic meeting? -- Because they can not hold their own meetings?

I'm talking about their own meetings? -- Well I don't know, if they had their meetings I wasn't there.

At any rate you know at the Domestic Workers Union meetings they discuss problems relating to the kitchen boys? -- Yes.

No wonder then that at these meetings like the Domestic Workers meetings, people like Sisulu and Mandele and Luthuli were not interested to attend those meetings? -- Well I told the Court already there are big members, leaders and also small.

What I'm trying to get from you is this, at these Trade Union meetings, what was discussed was things relating to the work? -- Well they are speaking about their industrials.

What is so strange about a man being a member of the domestic workers' union and not being a member of the A.N.C.? What is so strange about it, I can't understand it? -- Well I am a member of the Congress and the

Domestic Workers.

I'm not concerned about you, I'm concerned about something you said in this Court. I want to know why can't a man belong to the Domestic Workers' Union, a Union which is founded to look after his labour conditions, what is so strange about that person not being a member of the A.N.C. he may not be politically inclined at all, he may not be interested in politics - what is so strange about it? -- Well that all depends on himself, how he feels.

That is right, then why did you say there must be something wrong if a person is a member of the Trade Union and he is not a member of the A.N.C.? -- That is what I also can't understand - why?

I've just been telling you, the Domestic Workers' Union, you have said yourself, is there only to look after the interests of the Domestic Workers, a man may want to belong to that because he is a Domestic Worker, but he may not want to belong to the A.N.C. because that may be something in which he has no interest? -- Well many of my members was in both and many in one, that is what I couldn't understand.

I'm not concerned with what you can't understand, that doesn't interest me at all. It took me the whole morning to get this out of you that some of your members belonged to the Trade Union, and they didn't belong to the A.N.C.? -- That's what I told you already, that was my work and as far as I know and also the Defence know how to do his work.

Now you had all these Domestic Union, Mineral Workers' Union, Steel Workers' Union and all those, all those domestic unions, they had one committee, the Regional Committee of SACTU in Pretoria? -- Correct.

And you had graduated from the Domestic Workers' Union, that is the kitchen, to the Chairmanship of the Regional/...

Regional Committee of Pretoria? -- Yes.

But that Regional Committee was concerned mainly with looking after the interests of the Committee which were under it? -- That's correct.

In other words you were there to give them guidance as to how to run their domestic affairs? -- Yes.

In other words the Regional Committee was nothing more than a trade union, it was the big trade union of Pretoria? -- Well all the small ones be one big one.

That's right, in other words the Regional Committee had to look after the interests of the other smaller unions? -- Yes.

The smaller committees? -- Yes.

And then to report it over to head office? -- To the executive, the Provincial executive.

But it is also conceivable of course that a man could be a member of the Regional Committee simply because he is interested in the labour conditions under which he works without being a member of the A.N.C.? -- That is hard to say because I told the Court already we are members from the A.N.C. and we are members from the SACTU.

I wish you would answer my question, I said to you many members could be members of the Regional Committee without being members of the A.N.C.? -- Not my Regional Committee; I can't remember of a person in my Regional Committee who was not a member of the A.N.C.

That was after 1960 when the A.N.C. was disbanded, the members who were then, before the banning, were members of the A.N.C., ceased to be members of the A.N.C. after the ban? -- All of them went back to the trading union, that is what I told the Court already.

I am saying that when the A.N.C. was banned they continued their membership of your Regional Committee and they ceased their membership of the A.N.C. isn't that so? -- The Regional in Pretoria, it was long after the
A.N.C./.....

A.N.C. was banned and the Regional started in Pretoria.

All-right now, all these members, all the Domestic Workers' Union, the Steel Workers' Union and so on, these purely labour organisations, you have already said that they could be members of that and they need not be members of the A.N.C. You already said that; now what I want to put to you is this, that all these members who belonged to the Domestic Workers' Union, when they are members of that they automatically are members of SACTU, isn't that so? -- What I want to tell the Court is that SACTU is the main organisation; the others are smaller, but what SACTU do, they all come together but SACTU is like a father of say 10 or 12 children and they have got to listen what the father says.

All-right, but the point is this: a man who is a member of the Domestic Workers' Union, a man who works like you, in the kitchen of an hotel, when he becomes a member of the Domestic Workers' Union, he can become a member of SACTU can't he? -- Like we call SACTU then we call general, like I got a lot of children you can call them all at once to him, but if you want a person out of them you call him by his name.

But those children all have got one father? -- That is right.

They are all members of that father? -- That is right, children.

They are all members aren't they? -- Yes.

Of that household? -- Yes.

And they all carry your name? -- Yes.

The same thing with the membership of SACTU. They may not be such big men as you, they may not be chairman of this Committee or that Committee, but the moment they pay their 25 cents they become members of SACTU? -- As far as I saw it there is not a membership.... SACTU. If I organise somebody I am organising where he works and as soon as he is in the organisation, as soon as he became a member from the kind of work he does, like a steel worker or

something like this then he is under SACTU.

And then he becomes a member of SACTU? -- Everyone is under SACTU and he is a SACTU man.

In other words your Regional Committee is a SACTU Committee? -- Yes.

Your Domestic Workers' Union is a SACTU Union? -- It is SACTU's child.

Now you see what I was putting to you all along, he may be a member of SACTU because he belongs to the Domestic Workers' Union but that does not automatically make him a member of the A.N.C. To become a member of the A.N.C. you have got to go further, you have got to pay your money to the A.N.C. and you have got to get your membership card of the A.N.C.? -- That is quite correct.

You see I just can't understand why you say they are the same thing? -- Well I told the Court as far as I know I know they are the same.

When you formed your Regional Committee of SACTU in Pretoria, that was after the A.N.C. had been banned? -- That is when the Regional started at Pretoria after the A.N.C. was banned.

And you became chairman of that Committee? -- Yes.

You became that because accused no. 1 could not become it because he had been banned, is that right? -- No that is not so. I told the Court already that accused No. 1 was not a member of the Regional Committee.

You told us that was because he was banned? -- No.

You also told us that before he was banned he was your boss in SACTU, you told us that he was in contact with the people in Pretoria, not you? -- I said that accused No. 1, he was the person who sent all the money from here to Johannesburg, to our Head Office. At that time there was not a Regional Committee in Pretoria; then they organised us to replace him here.

Your members of the Regional Committee was elected - right? -- Yes.

That was a Committee of SACTU? -- Yes SACTU and in Pretoria.

It was not an A.N.C. Committee because the A.N.C. was banned at that time? -- Yes.

And those members on that Committee were people from SACTU they were not people from the A.N.C.? -- Well they were the same as I am, they were members of A.N.C. and SACTU.

But A.N.C. was banned? -- After they were banned. They were members of the A.N.C. I will tell the Court, as I am now, I was a member of the A.N.C.

You were, so were the members of your Committee, they were members of the A.N.C.? -- Yes before.

But they were not anymore, they were now members of S.A.C.T.U.? -- Well we are speaking about SACTU now.

COURT ADJOURNS.

COURT RESUMES:

WITNESS STILL UNDER OATH:

CROSS-EXAMINATION BY MR. HARE (Cont.): Certain meetings were also held in Pretoria before you joined up, meetings in connection with SACTU that you didn't attend? -- That is right.

And I believe that the SACTU movement in Pretoria was a very loose-limbed sort of movement? -- That is right.

You were undoubtedly doing your best to have a unified movement of SACTU? -- Yes.

But I understand from accused no. 3, who was also in the SACTU movement that you didn't quite succeed in unifying the labour movement, the SACTU movement in Pretoria? -- I agree with that, that is so.

In other words there were some people in Pretoria, like Domestic Workers, Mineral Workers, and Steel workers who didn't belong to the SACTU movement, and you had no contact with them? -- Only with the heads of them because they were another small Committee at Pretoria.

Anyway/...

Anyway you have already made the concession that it was not a unified movement and I understand the position was this that the Head Office in Johannesburg, that is the SACTU Head Office were sending people to Pretoria to hold private meetings in connection with SACTU and that you weren't present at those meetings? -- It all depends on my work, if I can go I go there but it all depends on my work.

So you will admit, therefore, that genuine SACTU meetings were held by people from Johannesburg that you didn't attend? -- Correct.

And because of the nature of SACTU in Pretoria I am also instructed that there were meetings of SACTU held in Pretoria of which you didn't even know of, private meeting? -- I would know, if there is a SACTU meeting at Pretoria I would know that. Sometimes I wouldn't be able to go but I would know it, of it.

Yes but you see it boils down to this that somebody in the Head Office in Johannesburg would contact somebody from another Committee in Pretoria connected with SACTU and arrange a talk, just a private talk that way in Pretoria, and in that event you would not know about it? -- Well when it was a small meeting, the meetings underneath me, then the leaders from Johannesburg can come over and have the meeting there, then I shouldn't know about that meeting - I wouldn't know of meetings like that. If it was a Regional Committee I would have known.

You see a person by the name of Abel Thlale, do you know Abel Thlale? -- Yes I know him.

He gave evidence in this Court and I understand that he spoke of SACTU meetings and that somebody else came from Johannesburg to talk or to organise, it's not quite clear, and you weren't present at those meetings, so that is right? -- That is correct, that is what I told the Court already, at some of those meetings I was not present.

This person Thlale was supposed to be also associated with SACTU - you know that? -- I am not very sure of that, it could be but I am not very sure of that.

I just want to make it clear that Thlale told this Court that at a particular meeting where somebody from Johannesburg spoke to them, it was suggested that Thlale becomes the Treasurer of a certain Committee which was connected with SACTU, but he says that he declined and he didn't want to? -- I would not deny that, I was not at that meeting.

These names you mentioned in your evidence in chief, I'll mention them to you: Makra Pedi, and you told us that he was the Secretary of the Steel Workers' Union? -- I told the Court he was the Secretary of SACTU, he was working on the Railways but I didn't know what capacity he had in his Committee, the smaller Committee.

Yes that is right and then you also told us in actual fact that he was the Secretary of SACTU and he worked for the Steel Workers - you told us that? --Yes.

And you know Matibela? -- Enoch Matibela, I remember Enoch Matibela.

Then you said that the people working as domestic servants, their secretary was Levy Molefe? --- That is correct.

And Mathibetha worked for the glass workers? -- He was the Treasurer of SACTU but he was at the Railway.

And Morris Masimetla, he worked at the....? -- Morris Masimela. Masimela.

All these people were genuine members of SACTU, is that correct? -- Of the smaller committees of SACTU.

They were the people who were in particular trades? -- Yes like in the hospital.

Yes and working in industries in Pretoria they became members of SACTU by virtue of their work? -- Yes I did

tell/...

tell the Court already all the others are underneath SACTU. Even if you joined any one of the other smaller Committees you are a member of SACTU, but not Regional.

Yes of course, the Regional Committee is something else but all these people whose names you gave in your evidence in chief, these were all people who were working at one with the factory or another in Pretoria? -- Correct.

And as such they were entitled to become members of SACTU, whether in the smaller committees, it doesn't matter? -- Correct.

But if they wanted to become members of the African National Congress, then they had to do something else, then they had to take out membership of the A.N.C.? -- Correct.

And it is possible, if they wanted to, they could become members of SACTU - as you told us - and they could also become members of the Pan Africanists Congress by taking out membership of the Pan Africanists Congress? -- No they can't.

Well I'm certain that that was the position with many people? -- If a person is a member of SACTU and also a member of P.A.C. the thing that will happen is there will be a fight there. We don't want this.

But you couldn't prevent it? -- Yes I couldn't prevent it but we don't like it.

Yes, you may not like it? -- We will kick him out of SACTU.

And you will try and prevent that, is it right? -- To prevent him to do what?

Prevent him to become a member of P.A.C.? -- Yes, because maybe he wouldn't know what the meaning of P.A.C. is.

But what I'm saying to you is that he was quite entitled to do that if he wanted to? -- Yes if you belong to a church and you want to go over to another church you can do it if you want to.

I am saying that he can be the two together, he can

be the two together if he wants to, he can be a member of SACTU and he can be a member of P.A.C.? -- No.

Can he be a member of SACTU and be a member of the Liberal Party? -- Yes.

Can he be a member of SACTU and be a member of the Progressive Party? -- Yes.

In other words he can be a member of SACTU and almost any other political party in the country but not P.A.C.? -- As far as I know yes. All those parties also work from SACTU as far as I know.

But you have already told us you can be a member of SACTU and of the Liberal Party and of the Progressive Party? -- Yes.

But you also went further and you told us that the Progressive party and the Liberal Party is not part of the A.N.C.? -- Yes, the way I see it its not like the National Party or the United Party, the way the United and the National Party go.

There again, what I am saying is that it is possible for a person to be a member of SACTU and also to be at the same time a member of the Progressive Party or of the Liberal Party? -- Yes, the organisation of SACTU, I told the Court that it also includes all people, Europeans, non-Europeans, all kinds.

You understood me correctly when I said that, the only party I am leaving aside now the Nationalist Party and I am leaving aside the United Party, but the only other political party that you really don't like and that you don't want your members to belong to is the P.A.C.? -- Yes, the same now as the Nationalist Party.

As far as you are concerned the P.A.C. is just the same as the Nationalist Party, you want to have nothing to do with it? -- Yes, they don't go the way that suits me. The world is big, we've all got to have something.

If/...

If they belong to other parties, like for instance the Progressive Party or the Liberal Party then you don't mind?
-- That is correct, then I don't mind.

But you remember that you told us that the Progressive Party and the A.N.C. is not the same thing? -- Correct.

You also told us that the Liberal Party and the A.N.C. as far as you were concerned are not the same thing? -- Correct.

And yet you don't mind if some of your members of SACTU, you don't mind if they belong to those two parties, you are quite happy? -- Correct, as long as everything goes O.K. together with the Europeans on our work.

Then you are quite happy? -- Yes then we want to be the same happy, working happy and everything.

And therefore it is not really essential, it is not even necessary, as far as you are concerned for any of your members, of SACTU members to be members of the A.N.C. as long as they belong to some sort of party that you like, you, as their leader, are happy? -- Yes because we are all fighting just for that one thing.

This person, Petrus Mataung, whom you have mentioned here on numerous occasions, I want to make sure now, I want you to tell me who he is? -- You want to know who he is?

He is a member of SACTU, is that right or isn't he a member? -- As far as I know yes.

What does he do at SACTU? -- He was at the shops.

Yes, but Nchabaleng, No. 3, was at the shops? -- I told the Court already they've got their Committees over there and I've got mine; as far as I know accused No. 3 was, in other words the book-keeper of

Mataung was a member of the Office and Shop Workers Union? -- Yes.

And the dealings that you had with Mataung was SACTU

So when he came to you, as you said in your evidence, he came to you and he made a certain report to you and said that you must go to Skinner Street? -- Correct.

You knew that it was in connection with SACTU? -- Correct.

And when you got there you found accused Nos. 2,3,4 and 6? -- Correct.

All 4 of them were members of SACTU? -- Yes.

You were there, Mataung was there and this person Levy was there? -- Yes.

And you were all members of SACTU? -- Correct.

Idon't want to go through all your evidence as to what happened at that meeting? This occurred after the Sabotage Bill became an Act of Parliament, is that right? -- If I am not mistaken I think it is so.

Isn't this what happened at this meeting that the 7 of you, accused 2,3,4 and 6, Mataung, Levy and yourself you were wondering how the Sabotage Act was going to affect your future? -- Yes that is correct. We did know at that time that it is going to give us some headaches, this Sabotage.

You didn't quite know how the Sabotage Act was going to affect you? -- At this Court, as I told the Court already, all agents of SACTU and also what the State already done, then maybe I'll be caught for a thing I have never done, but I was at that time a member of SACTU.

All that you were, as I have said before - I think that I can take it that your answer is Yes - you wanted to know how this new Act of Parliament was going to affect you, what difference it was going to make to your life, is that right? -- Correct.

And the one who apparently had the greatest fear was accused no. 3, he was the one who spoke the most? -- Well both of us.

He/...

2

He wanted to know from you, if I understand your evidence correctly - remember now you are his chairman, you are his chief? -- Correct.

He was but a minor official in this Offices and Shops People? -- Yes.

He wanted to know from you, as his chief what you intend doing now that this Act of Parliament had become Law? -- That is so.

Now you see this was the A.N.C. underground, this was a meeting of the A.N.C. underground - you understand? -- Do you still mean the meeting at Skinner Street? -- Yes? -- As far as I know that was the Congress Alliance.

Now the Congress Alliance, as you know, is not a bad organisation is that correct? -- That is correct.

Well I understood your evidence as being this, that accused No. 3 then suggested that you carry on with the Congress Alliance? -- Correct.

You felt, isn't that it, that as the leadership of the A.N.C. were either banned or were behind bars, that you must now carry on with whatever legal movement you have, and the Congress Alliance is a legal movement? -- I told the Court already that Congress Alliance, that I know about the Congress Alliance before the A.N.C. was banned.

Yes of course, it was in existence then as well, that's right. And it seems to me that at this meeting it was decided then that your movement SACTU now works with the Congress Alliance? -- Yes I told the Court already they've been working together.

In other words, can I sum up this meeting in particular that your desire at that particular meeting was to find a legal way in which to put forward your grievances and your movement and that sort of thing? -- Correct.

And you did that, as you were entitled to do, apparently quite openly? -- Yes.

Collection Number: AD1901

**SOUTH AFRICAN INSTITUTE OF RACE RELATIONS, Security trials Court
Records 1958-1978**

PUBLISHER:

Publisher:- Historical Papers, University of the Witwatersrand

Location:- Johannesburg

©2012

LEGAL NOTICES:

Copyright Notice: All materials on the Historical Papers website are protected by South African copyright law and may not be reproduced, distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

Disclaimer and Terms of Use: Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

People using these records relating to the archives of Historical Papers, The Library, University of the Witwatersrand, Johannesburg, are reminded that such records sometimes contain material which is uncorroborated, inaccurate, distorted or untrue. While these digital records are true facsimiles of the collection records and the information contained herein is obtained from sources believed to be accurate and reliable, Historical Papers, University of the Witwatersrand has not independently verified their content. Consequently, the University is not responsible for any errors or omissions and excludes any and all liability for any errors in or omissions from the information on the website or any related information on third party websites accessible from this website.

This document is part of a private collection deposited with Historical Papers at The University of the Witwatersrand.